



Kuva 35. Yttre Barlastholmenin keskiosan aukea. Valokuva © Markku Nironen.



Kuva 36. Sinivatukkakasvustoa Yttre Barlastholmenilla. Valokuva © Markku Nironen.

3.1.11 Furuholmen

Kansallisen kaupunkipuiston lounaisosassa sijaitsevan Furuholmenin saaren keskiosa on lähinnä tuoretta kangasmetsää, jonka puustona on vanhoja mäntyjä ja kuusia. Alikasvoksena tavataan vähän pihlajaa, koivua ja haapaa. Kenttäkerroksen lajeja ovat metsä- ja hietakastikka, puolukka, mustikka, lillukka, metsälauha, sarjakeltano, kangasmaitikka, nuokkuhelmikkä, metsätähti, kevätpiippo, kielo ja maitohorsma. Pensaista tavataan taikinamarjaa.

Saaren kaakkoisrannalla on kapea rantaniittyreunus, joka on lajistollisesti monipuolinen: keltaängelmä, mesiangervo, rantatädyke, ranta-alpi, rohtovirmajuuuri, meriputki, isomaksaruoho, rantahirvenjuuri, suoputki, pietaryrtti, peltovalvatti, hiirenvirna, pujo, suomenhierakka, piharatamo, keltamaite ja rantakukka. Saaren itäpäässä on laajempi kivikkoinen niitty, joka on kuitenkin lajistollisesti köyhempi: pelto-ohdake, peltopillike, koiranputki, pensaikkotatar, pujo, isomaltsa, juolavehnä, keltakannusruoho, ahdekaunokki, nurmikhokki ym.

Furuholmenin pohjoisrannalla kasvillisuus on niukempaa. Somerikkorannalla tavataan vähän ruokohelpiä, ketohanhikkia, meriratamoa ja suolavihvilää. Pohjoisrannalla on pieni lahti länteen työntyvän niemen tyvellä. Tässä lahdessa kasvaa mm. järviruokoa, meriratamoa, merikaislaa ja rantalemmikkiä sekä rannalla peltovalvattia, kyläkarhiaista, mesiangervoa, nurmilauhaa ja virmajuurta.

Länteen työntyvä niemi on kivikkoinen. Sen puustona on vanhoja mäntyjä sekä vähän koivuja. Aluskasvillisuutena on mm. mustikkaa, puolukka, kangasmaitikka, metsälauhaa ja variksenmarjaa. Niemen kaakkoispuolella on laajempi lahti, jonka pohjukassa on sora- ja hiekkaranta. Rannalla kasvaa ruokohelpiä, järviruokoa, pujoa, pietaryrttiä, piharatamoa, juolavehnää, keltamaitetta ym.



Kuva 37. Furuholmenin hiekkarantainen lahti. Valokuva © Markku Nironen.

Furuholmenin pohjoisessa niemessä on nuotiopaikka ja eteläisessä niemessä mm. grillikatos ja venelaituri. Saari on veneilijöiden suosima virkistysalue. Varsinkin eteläisen niemen maaperä on hyvin kulunut. Tavattavia kasvilajeja ovat mm. metsälauha, niittynurmikka, kangasmaitikka ja vanamo. Venelaiturin tyvellä kasvaa koiranvehnää.



Kuva 38. Rantaa kiertävä polku Furuholmenissa. Valokuva © Markku Nironen.

3.1.12 Stornäsudden

Kansallisen kaupunkipuiston lounaispäässä sijaitseva Stornäsudden on niemenkärki, joka sijaitsee Emäsalonselän rannalla. Alueella kasvaa varttunutta ja iäkästä kuusikkoa, jossa on sekapuuna vähän mäntyä ja koivua sekä kookas pihlaja ja raidan taimia. Niemessä on muutamia pystyyn kuolleita kuusia. Rannoilla ja niemen pohjoispäässä kasvaa vanhoja kilpikaarnamäntyjä ja rannoilla myös nuoria tervaleppiä.

Stornäsuddenin kasvillisuus on tuoretta kangasmetsää. Rantoja kohti viettävien rinteiden maaperä on osin kivikkoista tai lohkareista ja rannalla on kalliopaljastumia. Metsän kenttäkerroksen lajisto on tavanomaista: mustikka, kangasmaitikka, sormisara, metsätähti, vanamo, puolukka, metsäalvejuuri, oravanmarja, metsälauha, kevätpiippo ja metsäkastikka. Nuotiopaikkaa varten rakennetun puukatoksen luona kasvaa mm. tertsuseljaa ja vadelmaa.



Kuva 39. Stornäsuddenin rinnemetsää. Valokuva © Markku Nironen.



Kuva 40. Stornäsuddenin rantakalliota. Valokuva © Markku Nironen.

3.1.13 Huomionarvoiset putkilokasvit

Vuosien 2010 ja 2011 selvityksissä tavattiin viisi huomionarvoista (ks. luku 2) putkilokasvilajia. Uhanalaisuusluokat ovat Rassin ym. (2010) mukaiset:

- Keltamatarra (*Galium verum*), luokka vaarantuneet VU. Keltamatarra on säädetty luonnonsuojeluasetuksella uhanalaiseksi lajiksi. Sitä tavattiin Isolinnamäen eteläpuolisella kedolla sekä 2010 että 2011. Keltamatarra risteyytymään paimenmataran (*G. album*) kanssa; risteymää ja eri asteisia takaisinristeymiä kutsutaan piennarmataraksi (*G. x pomeranicum*). Piennarmataraksi katsottua taksonia havaittiin Pikkulinnamäellä, Näsinmäellä, Gammelbackan alueen niityllä sekä Pajasaarella, Kaunissaarella ja Furuholmenissa. On mahdollista, että myös lajipuhdasta keltamataraa esiintyy näillä alueilla.
- Kelta-apila (*Trifolium aureum*), luokka silmälläpidettävät NT. Lajia kasvoi vuonna 2011 niukasti Sikosaarella. Kasvupaikka oli tien piennar lähellä peltoa (yhtenäiskoordinaatit 6695823:3426835).
- Ketoneilikka (*Dianthus deltoides*), luokka silmälläpidettävät NT. Lajia kasvoi sekä 2010 että 2011 niukasti Isolinnamäen eteläpuolisella kedolla sekä Gammelbackan alueella Tornbergetin koillispuolisella niitylaikulla.
- Ketonoidanlukko (*Botrychium lunaria*), luokka silmälläpidettävät NT. Lajia tavattiin heinäkuussa 2010 yksi pienikokoinen yksilö Isolinnamäen etelärinteeltä. Kuiva ja vähäsateinen kesä 2010 ei ollut edullinen ketonoidanlukon havaitsemisen kannalta. Kesäkuun 2011 alussa lajia ei tavattu.
- Niittyluhtalitukka (*Cardamine pratensis* ssp. *pratensis*), luokka silmälläpidettävät NT. Lajia tavattiin vuonna 2010 Maarin rantaniityllä ja -luhdalla.

Selvityksen perusteella kansallisen kaupunkipuiston kasvistollisesti arvokkaimmat kohteet ovat Isolinnamäen–Maarin alue sekä Gammelbackan puistometsä- ja lehtoalue. Isolinnamäen–Maarin alueella on edustavaa ja monilajista ketokasvillisuutta sekä rehevää rantaniittyä ja -luhtaa. Gammelbackan alueella tavataan vaateliasta lehtolajistoa. Vanhan Porvoon kasvistollista merkitystä voidaan arvioida mahdollisten piha-alueiden lisäselvitysten jälkeen.

3.2 PESIMÄLINNUSTO

3.2.1 Yleispiirteet

Kansallisen kaupunkipuiston lintulaskennoissa havaittiin yhteensä 59 maalintulajia. Lajeista 39 voidaan katsoa Porvoon seudulla yleisiksi, ei-huomionarvoisiksi lajeiksi (taulukko 1). Huomionarvoisiksi katsottiin 22 lajia (sisältää kaksi lajia vesilintuja), joita tarkastellaan lähemmin alaluvussa 3.2.2.

Taulukko 1. Porvoon kansallisen kaupunkipuiston pesimälinnustoselvityksessä havaitut yleiset maa- ja rantalinnut.

Laji	Tieteellinen nimi
haarapääsky	<i>Hirundo rustica</i>
harakka	<i>Pica pica</i>
harmaasieppo	<i>Muscicapa striata</i>
hernekerttu	<i>Sylvia curruca</i>
hippiäinen	<i>Regulus regulus</i>
hömötiainen	<i>Parus montanus</i>
keltasirkku	<i>Emberiza citrinella</i>
kirjosieppo	<i>Ficedula hypoleuca</i>
korppi	<i>Corvus corax</i>
kuusitiainen	<i>Parus ater</i>
käpytikka	<i>Dendrocopos major</i>
laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>
lehtokerttu	<i>Sylvia borin</i>
lehtokurppa	<i>Scolopax rusticola</i>
metsäkirvinen	<i>Anthus trivialis</i>
mustarastas	<i>Turdus merula</i>
naakka	<i>Corvus monedula</i>
närhi	<i>Garrulus glandarius</i>
pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>
pajusirkku	<i>Emberiza schoeniclus</i>
peippo	<i>Fringilla coelebs</i>
pensaskerttu	<i>Sylvia communis</i>
pensastasku	<i>Saxicola rubetra</i>
punakylkirastas	<i>Turdus iliacus</i>
punarinta	<i>Erithacus rubecula</i>
punatulkku	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>
rautiainen	<i>Prunella modularis</i>
ruokokerttunen	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>
rytikerttunen	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>
räkättirastas	<i>Turdus pilaris</i>
räystäspääsky	<i>Delichon urbicum</i>
sepelkyyhky	<i>Columba palumbus</i>
sinitiainen	<i>Parus caeruleus</i>
talitiainen	<i>Parus major</i>
tiltalti	<i>Phylloscopus collybita</i>
varis	<i>Corvus corone</i>
viherpeippo	<i>Carduelis chloris</i>
vihervarpunen	<i>Carduelis spinus</i>
västaräkki	<i>Motacilla alba</i>

Koska suurin osa selvitysalueesta on metsää, muodostivat yleiset metsälintulajimme pesimälinnuston pääosan. Runsaimpia lajeja olivat peippo, pajulintu, musta- ja punakylkirastas, punarinta, tali- ja sinitiainen, vihervarpunen, lehtokerttu ja metsäkirvinen. Yleisinä esiintyivät lisäksi harmaasieppo, hernekerttu,

hippiäinen, kirjosiippo, rautiainen ja räkättirastas. Metsien peruslajeista vähälukuisempia tai vain paikoin esiintyviä olivat kuusitiainen, käpytikka, lehtokurppa, närhi ja sepelkyyhky.

Suurta osaa selvitysalueen rannoista reunustaa vaihtelevanlevyinen järvi-ruovikko. Rantojen runsaimpia lajeja olivat ruokokerttunen, pajusirkku ja västäräkki; lisäksi tavattiin rytikerttusia ja rantasipejä. Vesilinnustoon kuuluivat ainakin sinisorsa, telkkä, silkkiuikku ja nokikana.

Saarten pesimälajisto koostui yleisimmistä metsälinnuista sekä etelärannikolle tavanomaisista vesi- ja loppilinnuista (taulukko 2). Hieman vaateliaampaa lajistoa edustivat lähinnä eräät lehtojen linnut.

Taulukko 2. Porvoon kansallisen kaupunkipuiston saarissa pesivät vesilinnut, kahlaajat ja loppilinnut.

Laji	Tieteellinen nimi
kanadanhanhi	<i>Branta canadensis</i>
haapana	<i>Anas penelope</i>
sinisorsa	<i>Anas platyrhynchos</i>
telkkä	<i>Bucephala clangula</i>
tukkasotka	<i>Aythya fuligula</i>
isokoskelo	<i>Mergus merganser</i>
meriharakka	<i>Haematopus ostralegus</i>
rantasipi	<i>Actitis hypoleucos</i>
kalalokki	<i>Larus canus</i>
harmaalokki	<i>Larus argentatus</i>

3.2.2 Huomionarvoiset lajit

Porvoon kansallisen kaupunkipuiston maa-alueiden pesimälinnustaselvityksessä havaittiin 22 huomionarvoiseksi luokiteltua (ks. luku 2) lintulajia. Tässä alaluvussa tarkastellaan lähemmin näiden lajien (taulukko 3) esiintymistä ja elinympäristöjä (mm. Väisäsen ym. 1998 mukaan). Huomionarvoisten lajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti ilmenee alaluvussa 3.2.3 olevista kartoista.

Harmaahaikara on eteläinen lintulaji, joka vakiintui pesivänä etelärannikolle 1900-luvun loppupuolella. Porvoonjoen suiston alueelle laji asettui ilmeisesti 1990-luvulla. Kesällä 2010 harmaahaikaroita pesi kaksi yhdyskuntaa Uddaksen asuinalueen tuntumassa. Toisessa oli noin 20 paria ja toisessa vain muutama pari. Alueet olivat noin 100 metrin päässä toisistaan. Pesät olivat tiheässä kuusikossa, eikä kaikkia pesiä voinut nähdä, joten yhdyskuntien koon arviointi oli vaikeaa.

Idänuunilintu on harvinainen, rehevien ja puustoltaan iäkkäiden kuusikoiden tai kuusivaltaisten sekametsien laji. Laji esiintyi Suomessa poikkeuksellisen runsaana vuonna 2010. Reviiriin viittaavia havaintoja kertyi kaikkiaan viideltä paikalta Kokkonniemestä ja kahdelta paikalta Sikosaaresta. Laulava koiras havaittiin lisäksi 20.5. Furuholmenin saarella ja Emäsalon kärjen ulkoilualueella

(Stornäsudden). Kumpikin koiraista lauloin epätyypillisessä ympäristössä (mäntyvaltainen metsä) ja ne tulkittiin muuttomatalla pysähtyneiksi.

Taulukko 3. Porvoon alueen pesimälinnustaselvityksessä havaitut huomionarvoiset lintulajit ja laskennoissa todetut reviiri- tai havaintomäärät. Status-sarakkeen selitykset: **u** = luonnonsuojeluasetuksella uhanalaiseksi säädetty laji, **VU** = vaarantuneeksi luokiteltu (Rassi ym. 2010) laji, **NT** = silmälläpidettäväksi luokiteltu (Rassi ym. 2010) laji, **RT** = alueellisesti uhanalaiseksi luokiteltu laji uhanalaisuustarkastelun vyöhykkeellä 2a (vuoden 2001 arvioinnin mukaan; ks. www.ymparisto.fi), **dir** = EY:n lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteen I laji ja **v** = Suomen kansainvälinen vastuulaji (Rassi ym. 2001).

Laji	Tieteellinen nimi	Status	Reviirejä tai havaintoja
harmaahaikara	<i>Ardea cinerea</i>		yli 20 kahdessa yhdyskunnassa
idänuunilintu	<i>Phylloscopus trochiloides</i>		7
isokoskelo	<i>Mergus merganser</i>	NT	2
kivitasku	<i>Oenanthe oenanthe</i>	VU	1
kultarinta	<i>Hippolais icterina</i>		3
käenpiika	<i>Jynx torquilla</i>	u, NT	2
käki	<i>Cuculus canorus</i>	RT	2
luhtakerttunen	<i>Acrocephalus palustris</i>		2
mustapääkerttu	<i>Sylvia atricapilla</i>		10
peukaloinen	<i>Troglodytes troglodytes</i>		4
pikkusieppo	<i>Ficedula parva</i>	dir	2
punavarpunen	<i>Carpodacus erythrinus</i>	NT	5
puukiipijä	<i>Certhia familiaris</i>		7
rantasipi	<i>Actitis hypoleucos</i>	NT	8
rastaskerttunen	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	VU	2
satakieli	<i>Luscinia luscinia</i>		28
sirittäjä	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	NT	16
tikli	<i>Carduelis carduelis</i>		2
tukkasotka	<i>Aythya fuligula</i>	VU	1
töyhtötiainen	<i>Parus cristatus</i>		6
uuttukyyhky	<i>Columba oenas</i>		1
viitakerttunen	<i>Acrocephalus dumetorum</i>		2

Isokoskelo suosii karuja ja kirkasvetisiä järviä ja jokia ja pesii Suomenlahdella myös sisäsaaristossa. Laji on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT). Isokoskelosta tehtiin havainnot Yttre Barlastholmenilla ja eteläisemmällä Furuholmenilla.

Kivitasku pesii erilaisissa avoimissa ja puoliavoimissa ympäristöissä: pelloilla ja muissa maatalousympäristöissä, maa-ainesten ottamisalueilla, hakkuuaukeilla ja myös rakennetuissa ympäristöissä, kuten teollisuusalueilla. Kaupunkipuiston ainoa kivitaskun reviiri oli Hamarin pienvenesataman rannassa. Kivitasku on taantumisensa takia arvioitu (Rassi ym. 2010) vaarantuneeksi lajiksi.

Kultarinta on eteläinen ja vaateliias lehtimetsien laji. Laji havaittiin Linnamäen ja Näsinmäen alueilla.

Käenpiika suosii lehti- ja sekametsiä usein peltojen, asutuksen tai hakkuiden pirstomilla seuduilla. Laji on taantunut Suomessa voimakkaasti viime vuosikymmenten aikana. Käenpiika on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi. Edellisen, vuonna 2001 julkaistun uhanalaisuusarvioinnin (Rassi ym. 2001) johdosta käenpiika on säädetty luonnonsuojeluasetuksella uhanalaiseksi lajiksi. Käenpiiaa tehtiin kaksi havaintoa, toinen Linnamäen vedenottamon ympäristössä ja toinen Aunela–Joonaanmäen alueen itäosassa.

Käki on pesälöinen, joka käyttää isäntälajeinaan monia metsien, avomaiden ja rantojen varpuslintuja. Lajin reviirien tulkinta on vaikeaa, sillä koiraat ovat hyvin liikkuvia ja niiden kukunta kuuluu kauas. Käen reviirejä tulkittiin kaksi. Toinen niistä oli Sikosaaren eteläosassa ja toinen Telegrafbergetillä. Käki on luokiteltu aiemmassa, vuonna 2001 julkaistussa uhanalaisuusarvioinnissa (Rassi ym. 2001) Etelä-Suomessa alueellisesti uhanalaiseksi (RT) lajiksi. Uudet luettelot alueellisesti uhanalaisista lajeista julkaistaan vuonna 2011.

Luhtakerttunen pesii vähälukuisena pensaikkosilla rannoilla, joutomaiden pensaikoissa ja toisinaan myös puutarhoissa. Linnamäellä oli kaksi luhtakerttusen reviiriä.

Mustapääherttu esiintyy rehevissä lehti- ja sekametsissä, jotka ovat usein luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä kohteita. Laji suosii kosteapohjaisia rantalehtoja. Reviirejä todettiin kaikkiaan kymmenen eri puolilla aluetta.

Peukaloinen esiintyy varttuneissa kuusi- ja sekametsissä, toisinaan myös puhtaissa lehtimetsissä. Laji viihtyy erityisesti sellaisissa paikoissa, joissa on tuulen kaatamia puita. Laulavia peukaloisia kuultiin Kokkonniemen, Gammelbackan ja Sikosaaren alueilla.

Pikkusieppo on EY:n lintudirektiivin liitteen I laji. se suosii puustoltaan vanhoja, usein kosteapohjaisia kuusi- tai lehtipuuvaltaisia metsiä. Pikkusieppo esiintyi Suomessa tavallista runsaampana vuonna 2010, ja kaupunkipuiston alueeltakin kertyi neljä havaintoa. Linnamäellä ja Emäsalon kärjen ulkoilualueella (Stornäsudden) laji havaittiin epätyypillisessä ympäristössä ja vain ensimmäisellä laskentakerralla, joten linnut tulkittiin muuttomatkalla pysähtyneiksi. Gammelbackan ja Sikosaaren pikkusiepot lauloivat lajille tyypillisessä pesimämaastossa.

Punavarpunen on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi. Se pesii mm. pensaikoissa ja nuorissa lehtimetsissä. Selvitysalueella tavattiin yhteensä viisi punavarpusreviiriä: kaksi Sikosaassa ja kolme Kokkonniemen–Uddaksen alueen rannoilla.

Puukiipijä esiintyy hyvin erilaisissa metsissä, mutta suosii selvästi vanhoja havumetsiä. Kaupunkipuiston puukiipijät tavattiin varttuneista, kuusivaltaisista metsistä alueen eteläisiltä osa-alueilta. Seitsemästä puukiipijän reviiristä kolme todettiin Sikosaassa.

Rantasipi on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi. Se on yleinen metsäisten, kivikkoisten ja kallioisten rantojen kahlaaja. Selvitysalueella todettiin kahdeksan rantasipin reviiriä: Alörarna, Pajasaari, Kaunissaari eli Sahasaari, pohjoisempi Furuholmen (2), Lilla Barlastholm, Yttre Barlastholmen ja Stornäsudden.

Rastaskerttunen on harvinainen, järeimpien järviruovikoiden pesimälintu. Lajin tärkein keskittymä Porvoon seudulla on Porvoonjoen suisto, jossa on tavattu parhaimpina vuosina toistakymmentä laulavaa rastaskerttusta. Laji tavattiin kaupunkipuiston rannoilta Sikosaaresta ja Kokonniemen edustalta. Molemmissa paikoissa oli yksi laulava koiras. Rastaskerttunen on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa vaarantuneeksi (VU) lajiksi.

Satakieli esiintyy lehtotiheiköissä, nuorissa lehtimetsissä ja pensaikoissa. Kannat ovat tiheimmät kosteissa rantalehdoissa ja peltojen ympäröimissä puronvarsiladoissa. Kaupunkipuiston rantalehdot sopivat satakielille erinomaisesti: laulavia koiraita todettiin kaikkiaan 28. Eniten satakieliä kuultiin Linnamäellä ja Kokonniemessä (seitsemän kummassakin) sekä Sikosaaresta (kuusi).

Sirittäjä suosii elinympäristöinään reheviä seka- ja lehtimetsiä. Laji on Etelä- ja Keski-Suomessa yleinen. Laulavia koiraita todettiin kaupunkipuiston alueella 16, joista neljä havaittiin pikkusaarissa. Kaikki koiraat eivät välttämättä jääneet paikalle pesimään, sillä osa yksilöistä todettiin ainoastaan toukokuun laskennassa. Sirittäjä on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi.

Tikli pesii harvalukuisena peltojen, puistojen ja joutomaiden laiteilla. Laji havaittiin hautausmaalla Näsinmäellä, jossa oli kaksi tiklireviiriä.

Tukkasotka suosii Etelä-Suomessa reheviä järviä ja merenlahtia. Laji pesii yleisenä myös suurempien järvien ja meren luodoilla. Tukkasotka on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa vaarantuneeksi (VU) lajiksi. Siitä tehtiin havainto eteläisemmällä Furuholmenilla.

Töyhtötiainen suosii elinympäristöinään varttuneita havumetsiä, mutta esiintyy myös sekametsissä ja puustoltaan nuoremmissa metsissä. Laji on todennäköisesti taantunut viime vuosikymmenten aikana. Selvitysalueella havaittiin kuusi töyhtötiaisen reviiriä. Todellinen määrä lienee jonkin verran suurempi, sillä osa havainnoista koski kesäkuisia lentopoikueita paikoilla, joissa lajia ei havaittu toukokuun laskennoissa (emot ovat pesinnän alettua hiljaisia).

Uuttukyyhky pesii peltoaukeiden liepeillä Etelä-Suomessa. Uuttukyyhkyt pesivät puunkoloissa, ja pesä saattaa sijaita melko kaukanakin sopivilta ruokailupaikoilta. Uuttukyyhky havaittiin toukokuun laskenta-aamuna Gammelbackassa entisellä kartanon puistoalueella. Pesintä jäi varmistamatta, mutta puiston vanhoissa jalopuissa on uuttukyyhkyn pesäpaikoiksi sopivia koloja.

Viitakerttunen on lehtojen, puutarhojen ja pensaikkojen yölaulaja. Kokonniemessä todettiin kolme reviiriä. Lisäksi yksi koiras lauloi sopivassa pesimämaastossa hieman Gammelbackan laskenta-alueen pohjoispuolella.

Muita havaintoja linnustosta

Kaupunkipuiston metsät ovat kaupunkiasutuksen ja peltojen eristämiä. Mahdollisesti tämän vuoksi alueella ei havaittu ollenkaan kanalintuja. Pyylle ja teerellekin sopivaa maastoa on erityisesti Sikosaassa. Tikkoja ei havaittu runsaasta käpytikkaa (havaintoja kaikilta alueilta, myös useita pesälöytöjä) lukuun ottamatta. Alueen rantametsät olisivat kuitenkin sopivia pesimäympäristöjä pikkutikalle ja varttuneet havumetsät palokärjelle. Molemmat lajit ovat pesimäaikana keväisen soidinkauden jälkeen hiljaisia ja ovat voineet jäädä huomaamatta. Pikkutikkoja ja palokärkiä oleskelee alueella ainakin talvisin (ks. jäljempänä). Myös petolinnuista kertyi vähän havaintoja: laskennoissa tavattiin ainoastaan nuolihaukka (ks. jäljempänä) ja ruskosuohaukka, jonka pesimäpaikka ei sijainnut kaupunkipuiston alueella.

Korppi pesii metsäsaarissa ja maaseudun rauhallisilla metsäalueilla. Kaatopaikat ovat lajin tärkeitä ruokailupaikkoja, mutta korpit eivät silti yleensä pesi kaupunkiympäristössä. Selvitysalueella todettiin kaksi korpin pesintää: toinen Kokonniemessä (lento-poikue, pesäpaikka ei tiedossa) ja toinen eteläisemmässä Furuholmenin saarella (poikaspesä).

Nuolihaukka havaittiin molemmilla laskentakeroille Telegrafbergetin alueella, mutta viitteitä pesinnästä ei saatu. Pesäpaikka saattoi sijaita jossain muualla. Nuolihaukat pesivät vanhoissa variksenpesissä, ja pesäpaikat vaihtelevat vuodesta toiseen.

Pikkutikan syönnösjälkiä havaittiin pienessä nimettömässä saarella, jonka kana erottaa Kaunissaaresta eli Sahasaaresta. Jäljet olivat todennäköisesti edelliseltä talvelta. Selvitysalueella on monin paikoin rantapuustoa ja lehtipuuvaltaisia metsäkuvioita, jotka sopivat pikkutikan pesimä- ja ruokailualueiksi.

Palokärjen syönnösjälkiä havaittiin runsaasti Sikosaassa ja Gammelbackan alueella. Lajia ei kuitenkaan tavattu lintulaskennoissa. Palokärki on pesimäaikana melko hiljainen, ja voi jäädä helposti huomaamatta. Syönnökset osoittavat lajin olevan ainakin talviaikainen vieras alueen kuusivaltaisissa metsissä.

3.2.3 Osa-alueiden pesimälinnusto

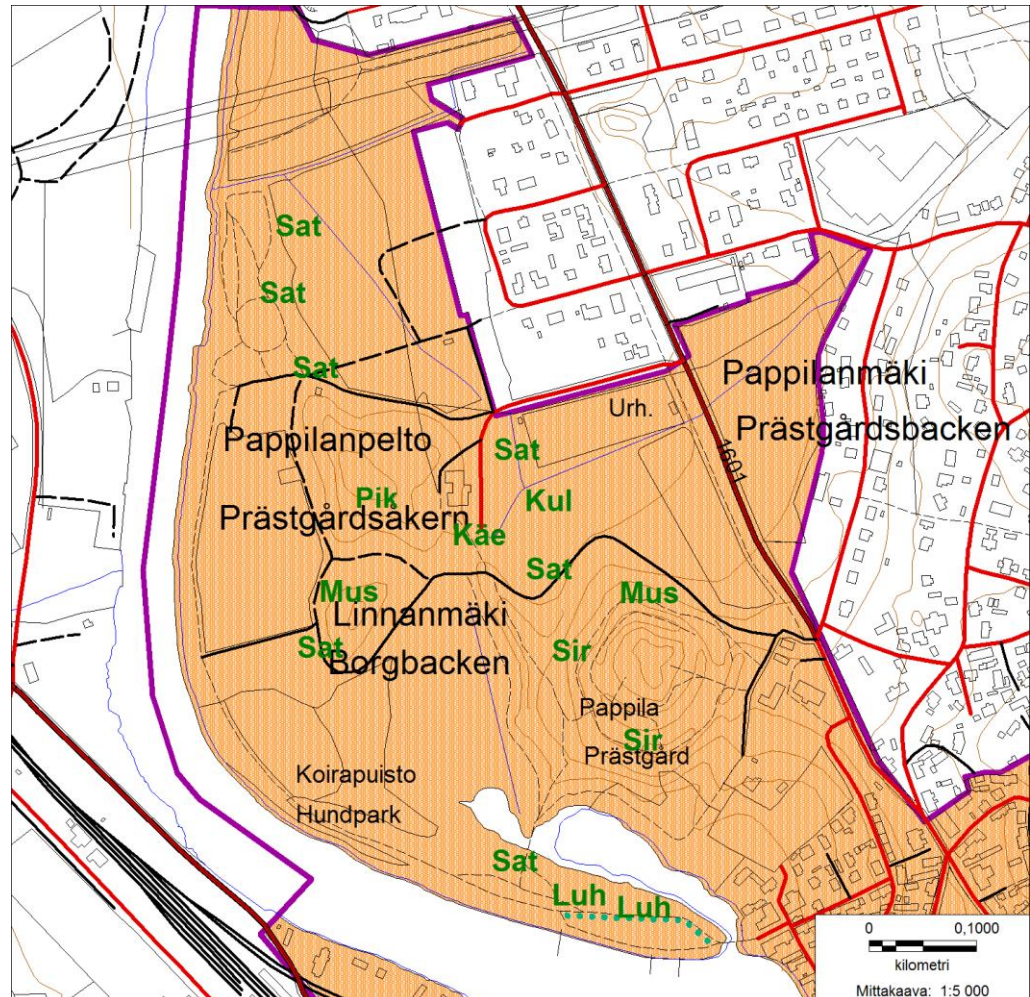
Seuraavassa kuvataan linnuston erityispiirteitä ja linnustollisesti merkittävimpiä kohteita osa-alueittain. Lintureviirien tai havaintopaikkojen sijainti selviää kuvauksen yhteydessä olevista kartoista. Kartoilla on käytetty suomenkielisen lajinimen kolmea alkukirjainta (esim. Mus = mustapääkerttu ja Sat = satakieli).

Linnamäki–Pappilapelto

Linnamäen laskennoissa havaittiin toukokuussa yksi pikkusieppo, mutta havaintopaikka oli lajille epätyypillisesti männikössä, eikä lajia havaittu kesäkuun laskennassa. Kyseessä lienee ollut muuttomatalla pysähtynyt yksilö. Käenpiika huuteli toukokuussa alueen keskiosassa vedenottamon puistomaisessa ympäristössä.

Alueen pesimälinnuston muut huomionarvoiset lajit ovat rehevien lehtimetsien ja pensaikkojen lajeja. Satakieliä havaittiin seitsemällä reviirillä eri puolilla

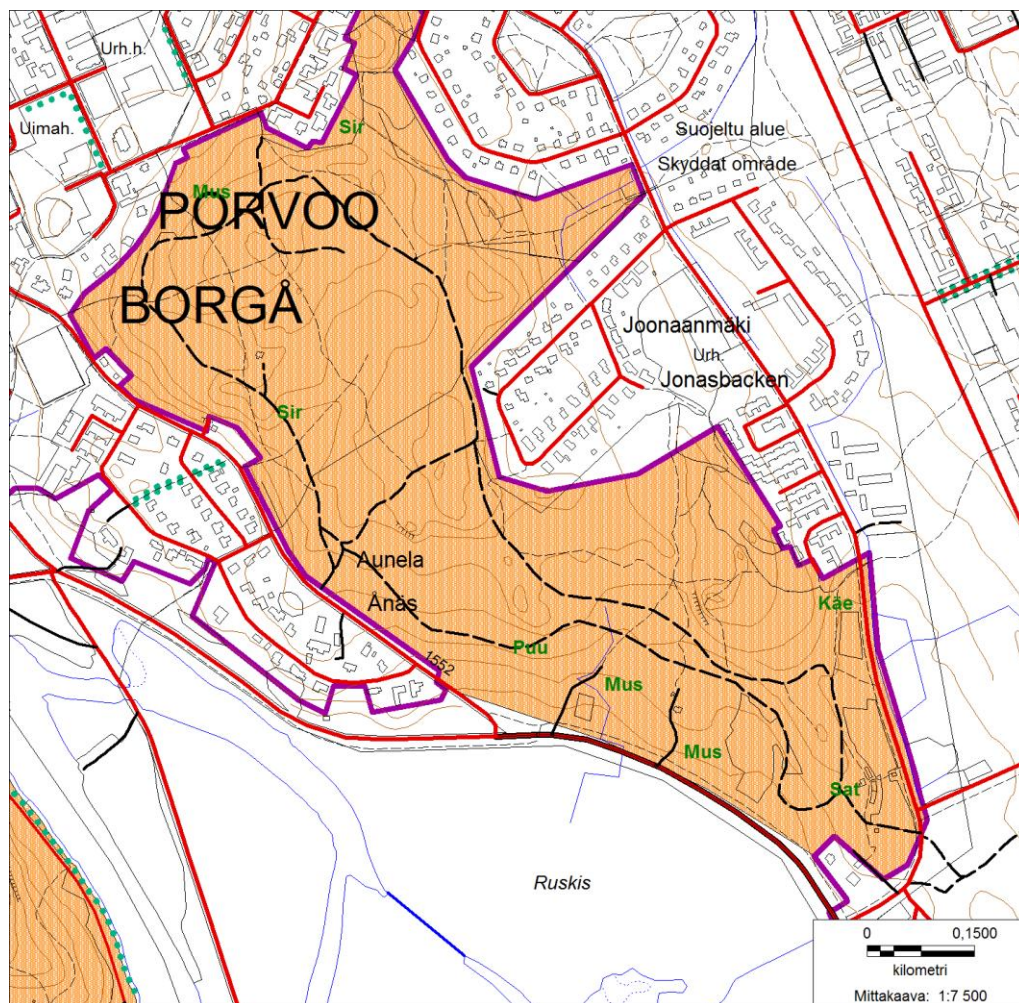
aluetta. Muita maininnanarvoisia lajeja olivat kultarinta (vedenottamon lähellä), luhtakerttunen (kaksi reviiriä Maarin etelärannalla), mustapääkerttu (kaksi reviiriä alueen keskiosassa) ja sirittäjä (kaksi reviiriä Linnamäen rinteillä).



Kuva 41. Huomionarvoisten lintulajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti Linnamäen–Pappilanpellon alueella.

Aunela–Joonaanmäki

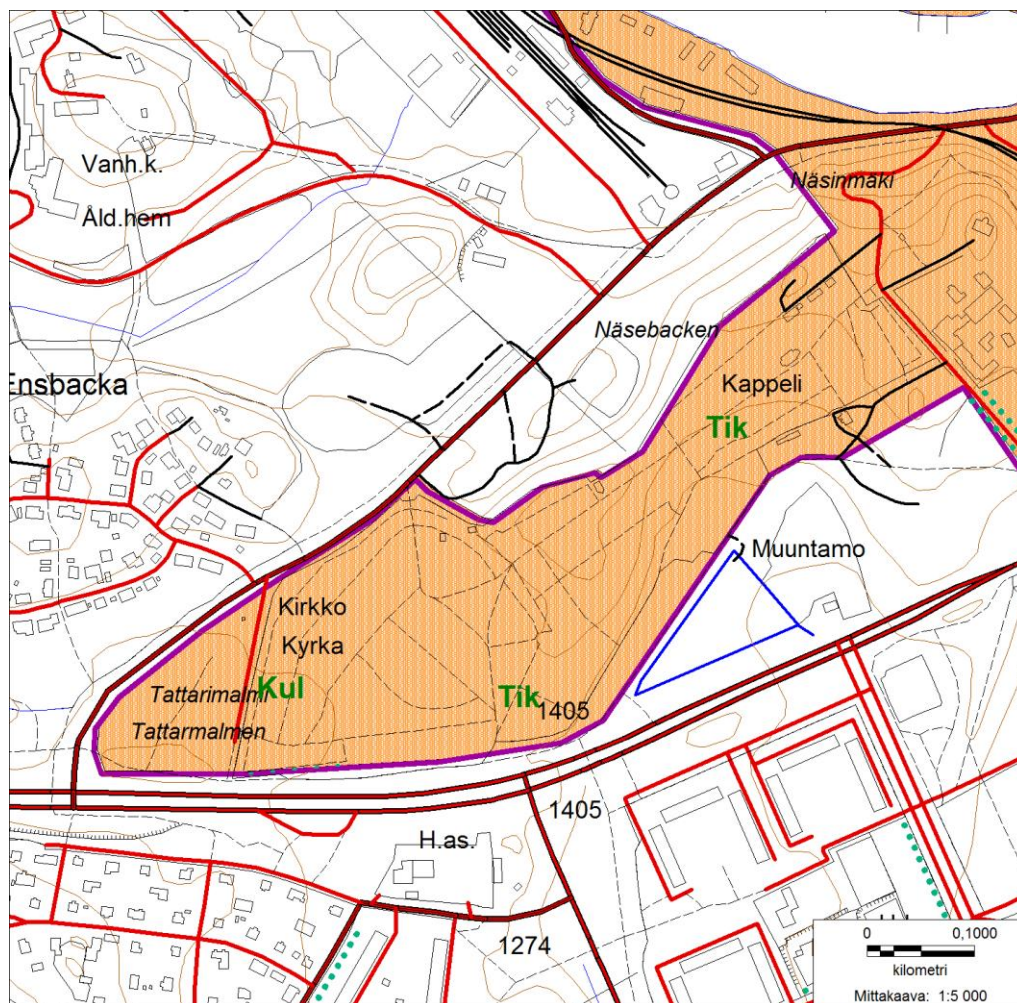
Alueen linnusto on valtaosin tavanomaista metsälajistoa. Varttuneita tai vanhoja havumetsiä suosivista lajeista mainittakoon puukiipijä, jonka reviiri oli alueen eteläosassa. Muut huomionarvoiset lajit olivat lehtipuuvaltaisten metsien lintuja. Alueen itäosassa oli yksi käenpiian (vanhan pellon reunassa), yksi satakielen (talon pihapiirissä) ja kaksi mustapääkertun reviiriä (metsittyneen pellon reunalla). Alueen pohjoisosassa havaittiin lisäksi mustapääkerttu sekä kaksi sirittäjää.



Kuva 42. Huomionarvoisten lintulajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti Aunela–Joonaanmäen alueella.

Tattarimalmi–Näsinmäki

Osa-alueella tavattiin lähinnä tavanomaista kulttuurivaikutteisten metsien ja puistojen lajistoa. Alueen linnustosta mainitsemisen arvoisia olivat länsipään kultarinta sekä hautausmaan kaksi tiklireviiriä.

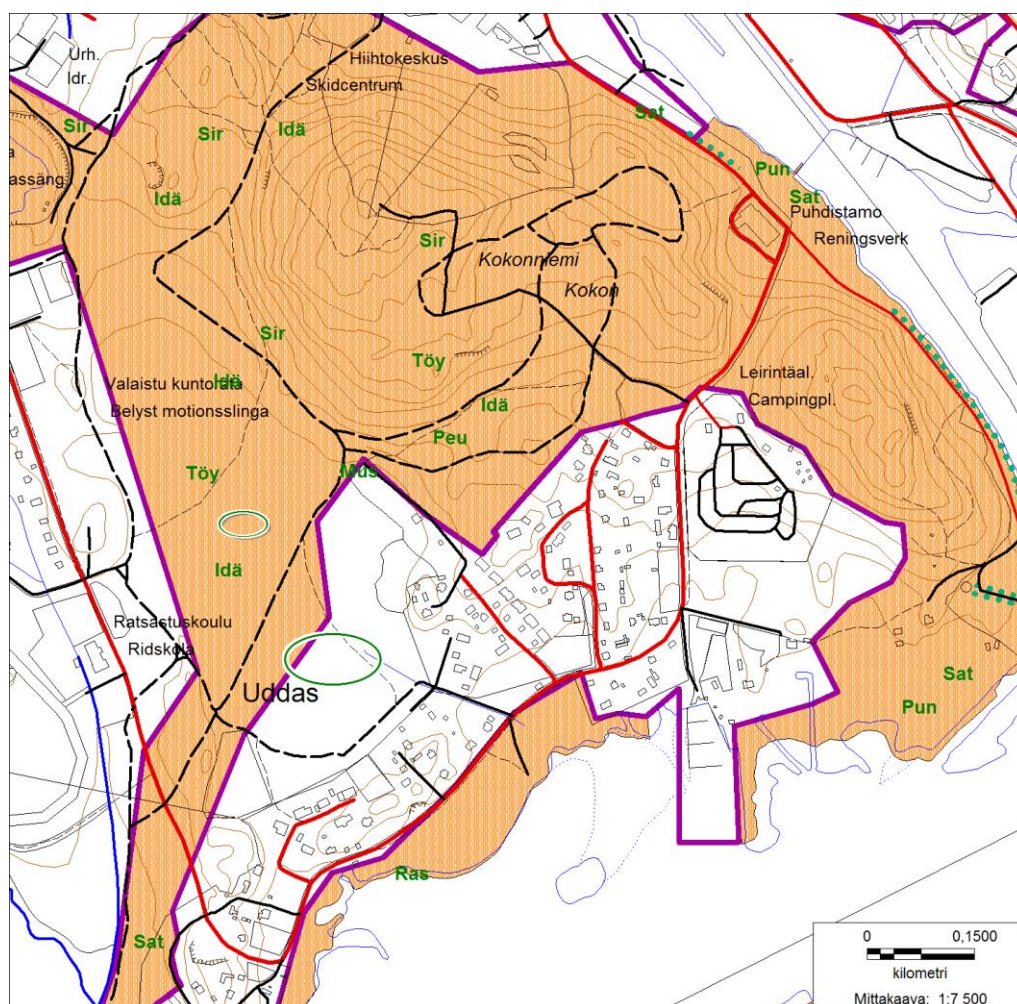


Kuva 43. Huomionarvoisten lintulajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti Aunela-Joonaanmäen alueella.

Kokonniemi-Uddas

Alueen linnusto on valtaosin tavanomaista havupuuvaltaisten metsien lajistoa. Huomionarvoista lajistoa on etenkin hiihtokeskuksen länsi- ja lounaispuolisella metsäalueella. Täällä on kaksi harmaahaikarayhdyskuntaa, joista isompi sijaitsee vain noin sadan metrin päässä Uddaksen lähimmistä asuintaloista. Myös idänuunilinnut viihtyivät samoilla alueilla. Idänuunilintuja todettiin viidellä reviirillä, joista yksi oli mäen etelärinteellä, peukaloisen naapurina. Viiden idänuunilintureviirin sijoittuminen verraten pienelle alueelle on valtakunnallisestikin huomattava keskittymä. Mustapääkerttu tavattiin lehtipuuvaltaisessa pellonreunametsässä. Sirittäjiä tavattiin neljällä reviirillä alueen länsiosassa. Tiltaltin kaksi reviiriä sijaitsivat alueen itäosassa, toinen laskettelurinteiden välisessä metsäsaarekkeessa ja toinen Kokonniementien varrella. Töyhtötiaisia tavattiin kahdella paikalla, hiihtokeskuksen mäen kalliomännikössä sekä alarinteen kuusivaltaisessa metsässä.

Rantakosteikkojen ja pensaikkojen lintuja olivat satakieli (seitsemän reviiriä lähinnä alueen lounaisosassa), viitakerttunen (kolme reviiriä alueen lounaisosassa) sekä rastaskerttunen (yksi reviiri eteläosan ruovikossa).



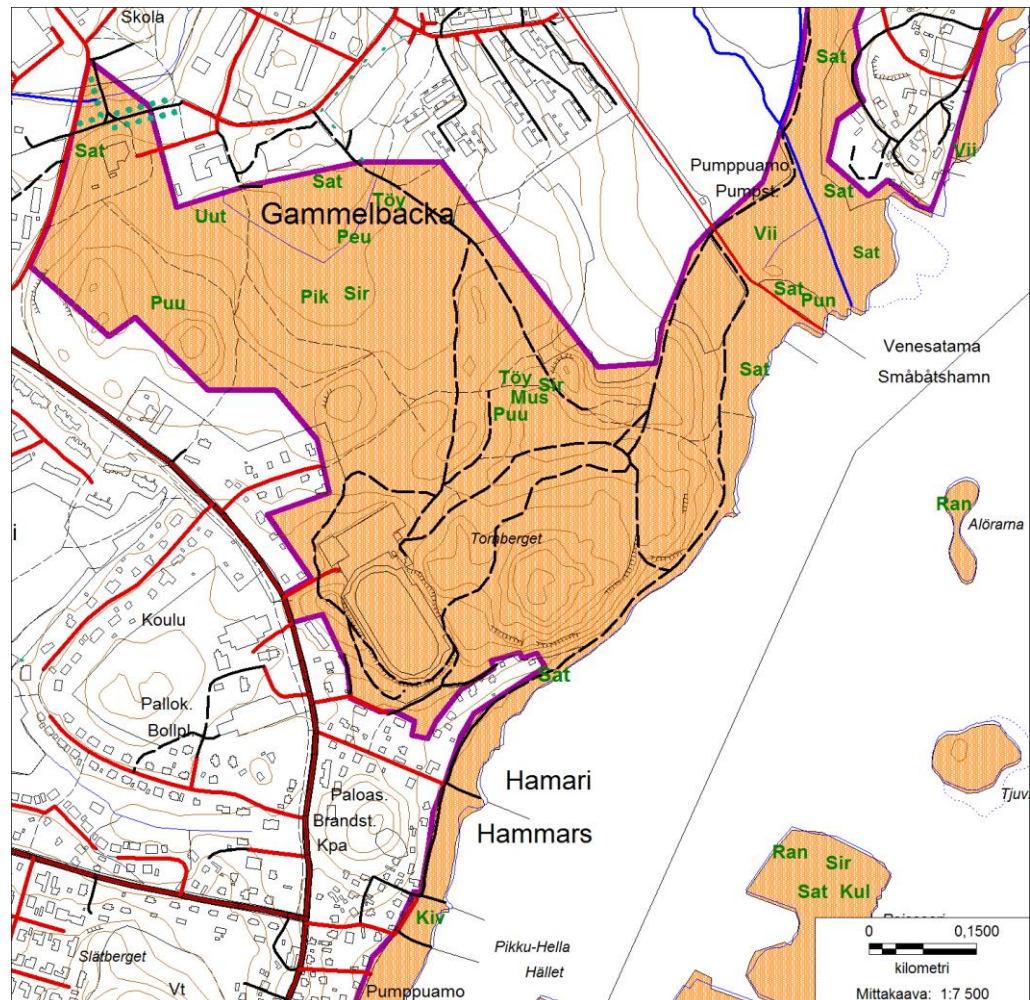
Kuva 44. Huomionarvoisten lintulajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti Kokonniemen–Uddaksen alueella. Harmaahaikarayhdyskuntien sijainti on merkitty vihreillä ellipseillä.

Gammelbacka–Hamari

Alueen merkittävimpiä lintulajina voidaan pitää pikkusieppoa, jonka reviiri oli kosteapohjaisella, hoitamattomalla metsäalueella pohjoisrajalla sijaitsevan puistolammen eteläpuolella. Muita varttuneita ja vanhoja metsiä suosivia lajeja olivat puukiipijä (2 reviiriä), töyhtötiainen (2 poikuetta), peukalainen (pikkusiepon naapurina) sekä kuusitiainen, jolla oli urheilukentän pohjoispuolella pienellä alueella kaksi tai kolme reviiriä. Varttuneen metsän lajien reviirit keskittyivät urheilukentän ja Gammelbackan entisen kartanon välimaastoon.

Gammelbackan alueen muut huomionarvoiset lajit olivat lehtimetsien ja ranta-lehtojen lintuja. Niiden reviirit keskittyivät metsäalueen itäreunaan asuinalueen ja entisen peltojen laiteille, joiden puustossa on muuta aluetta enemmän lehtipuita. Lajistoon kuuluivat kaupunkipuiston ainoa uuttukyyhky (huhuileva yksilö entisen kartanon jalopuumetsikössä), mustapääkerttu (reviiri käytöstä poistuneen pellon reunakoivikossa), sirittäjä (2 reviiriä koivikkosisissa osissa) sekä satakieli (2 reviiriä entisen kartanon lähistöllä, 1 reviiri Gammelbackan venesataman eteläpuolella ja mahdollisesti muutolla pysähtynyt koiras Hamarin poh-

joisrannassa). Rantaruovikosta kuultiin kaksi rytikerttusta. Hamarin kylän rannassa oli selvitysalueen ainoa kivitaskun reviiri.



Kuva 45. Huomionarvoisten lintulajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti Gammelbackan–Hamarin alueella.

Porvoonjoen saaret

Alörarna

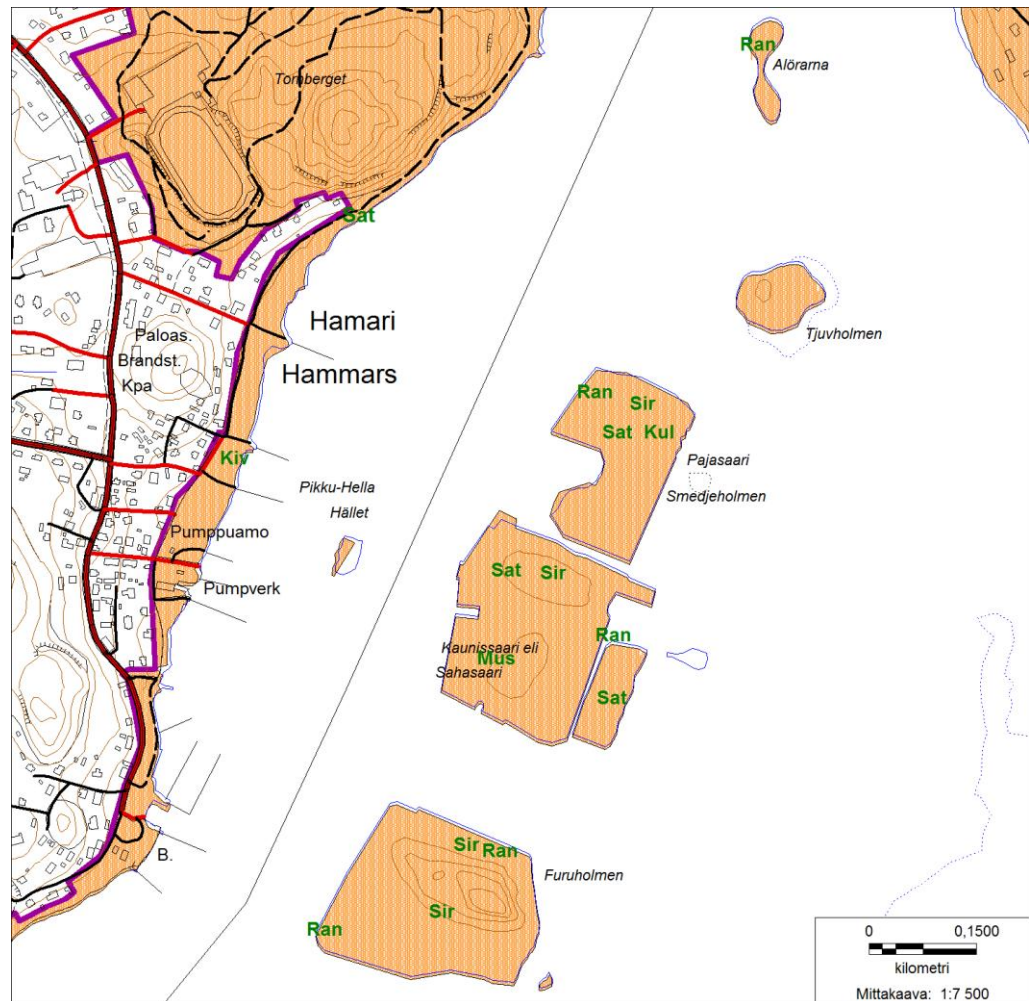
Kahdesta tervaleppäryhmästä ja niiden välisestä ruovikkokannaksesta muodostuva Alörarna ei sovellu maalintujen pesimäpaikaksi. Saaren ja sitä ympäröivän ruovikon lajistoon kuuluivat laskentakäyntien perusteella rantasipi (1 pari), telkkä (luultavasti muualla pesivä pari), nokikana (1 yksilö) ja ruokokerttunen (1 koiras).

Tjuvholmen

Ruovikoiden ympäröimän pienen Tjuvholmenin ainoa maalintulaji laskennoissa oli 20.5. havaittu sepelkyyhky, joka tuskin kuitenkaan pesi siellä. Vesi- ja rantalintuja saarella ei ilmeisesti pesinyt.

Pajasaari

Linnusto oli samantyyppistä kuin Sahasaarilla. Maalinnuista tavattiin sepelkyyhky, västäräkki, räkättirastas, punakylkirastas, satakieli, pajulintu, sirittäjä, kultarinta, hernekerttu ja peippo. Huomionarvoisten lajien reviirit sijaitsivat saaren pohjoispäässä. Saaren vesi- ja rantalinnustoon kuuluivat sinisorsa, kala-
lokki (3 pesää), rantasipi (1 pari) ja mahdollisesti myös telkkä (20.5. koiras lähellä rantaa).



Kuva 46. Huomionarvoisten lintulajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti (Alörarna, Pajasaari, Kaunissaari eli Sahasaari ja Furuholmen).

Kaunissaari eli Sahasaari

Kaunissaaren maalintulajistoon kuuluivat sepelkyyhky, metsäkirvinen, laulurastas, räkättirastas, satakieli, pajulintu, sirittäjä, lehtokerttu, mustapääkerttu, peippo ja viherpeippo. Huomionarvoisista lajeista satakieliä oli kaksi koirasta ja sirittäjiä yksi. Varoiteleva mustapääkerttu havaittiin kesäkuuisella käynnillä. Vesi- ja rantalinnustoon kuuluivat haapana (pesäloytö) ja rantasipi (1 pari).

Kaunissaaren ja Hamarin sataman välissä sijaitsevalla Pikku-Hella-nimisellä saarella pesivät meriharakka (yksi pari), kanadanhanhi (yksi pari) ja noin 10 kalalokkiparia. Pikku-Hellan saarella ei käyty maissa linnustoselvityksessä.

Furuholmen

Saaren maalinnustoon kuuluivat ainakin sepelkyyhky, metsäkirvinen, västäräkki, talitiainen, pajulintu, sirittäjä, lehtokerttu, peippo ja keltasirkku. Huomionarvoisiin lehtojen lintulajeihin kuuluvia sirittäjiä havaittiin 20.5. kaksi koirasta. Vesi- ja rantalinnustoon kuuluivat kanadanhanhi (pesälöytö), rantasipi (2 paria) ja kalalokki (2 paria).

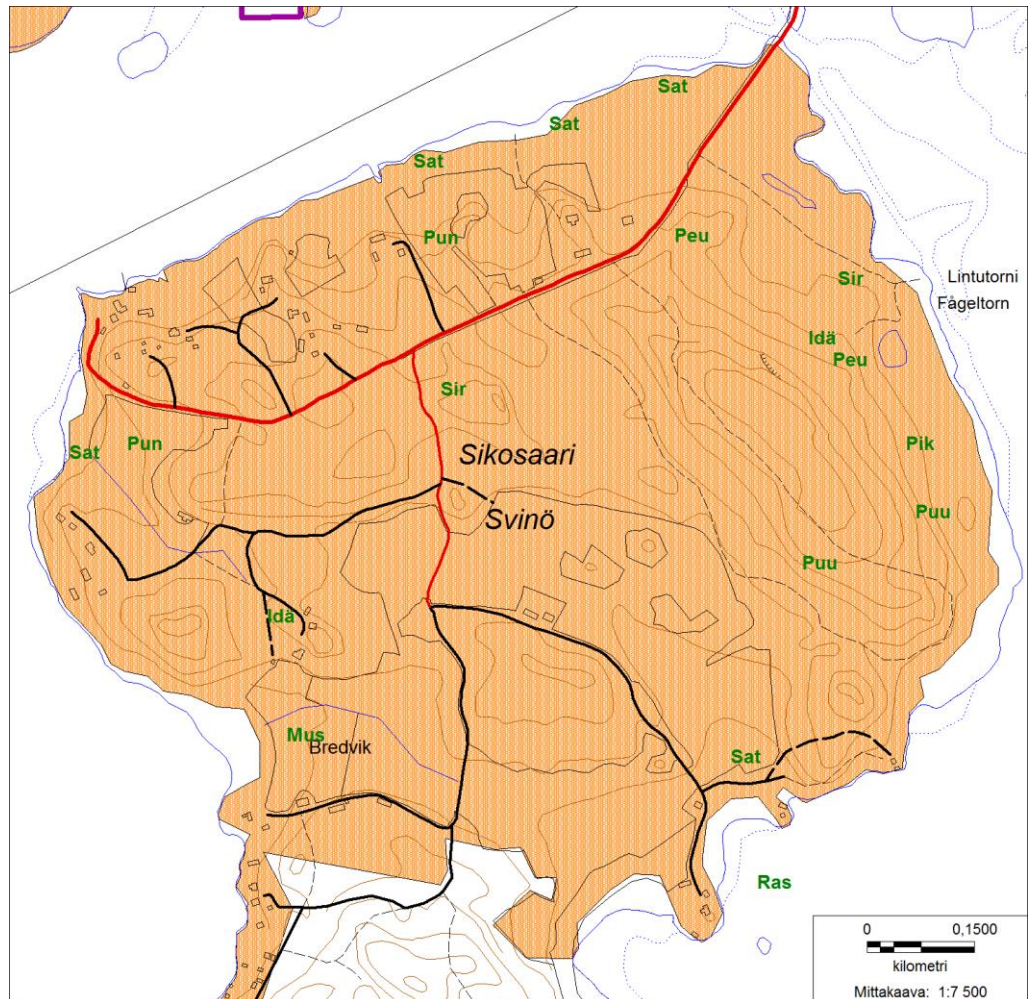
Sikosaari

Sikosaari on monipuolinen alue, jossa on varttuneita ja vanhoja metsiä, peltoa ja pihamaita. Rantoja reunustaa miltei kaikkialla leveähkö ruovikko. Metsät ovat kuusivaltaisia, lehtipuustoa on lähinnä rannoilla ja peltojen laiteilla. Saaren huomionarvoiset lintulajit keskittyivät saaren itäosaan, jossa metsä on vanhinta. Alueella todettiin mm. pikkusieppo, idänuunilintu, kaksi peukaloisen reviiriä ja yksi tai kaksi puukiipijän reviiriä. Lajistoon kuuluivat lisäksi mm. kuusitiainen ja sirittäjä. Varttunutta kuusikkoa on jäljellä myös saaren peltojen länsipuolella, jossa kuultiin toinen idänuunilintu.

Lehtometsien linnut keskittyivät rantojen tuntumaan nuoriin, koivun, tuomen ja harmaalepän luonnehtimiin metsälaikkuihin. Runsain huomionarvoinen laji oli satakieli, joita havaittiin ensimmäisellä laskentakierroksella viisi ja toisella kolme koirasta. Eri reviirejä tulkittiin kuusi, joista neljä oli pienellä alueella pohjoisrannalla. Mustapääkerttuja havaittiin vain yksi ja sirittäjiä kaksi. Ainoa käki tavattiin eteläosasta. Ranta-alueiden lajeista huomionarvoisin oli kaakoisrannalla laulanut rastaskerttunen, joka oli samassa paikassa äänessä molemmilla laskentakierroilla.

Saaren länsirannan niityistä osaa on alettu hoitaa laiduntamalla. Laidunnuksen jäljet näkyivät selvästi kasvillisuudessa, mutta eivät vielä linnustossa. Laidunalueiden vähälukuisia lajeja edustivat punavarpen ja pensaskerttu, mutta laidun- ja hakamaita suosivaa pikkulepinkäistä ja pensastaskua ei havaittu.

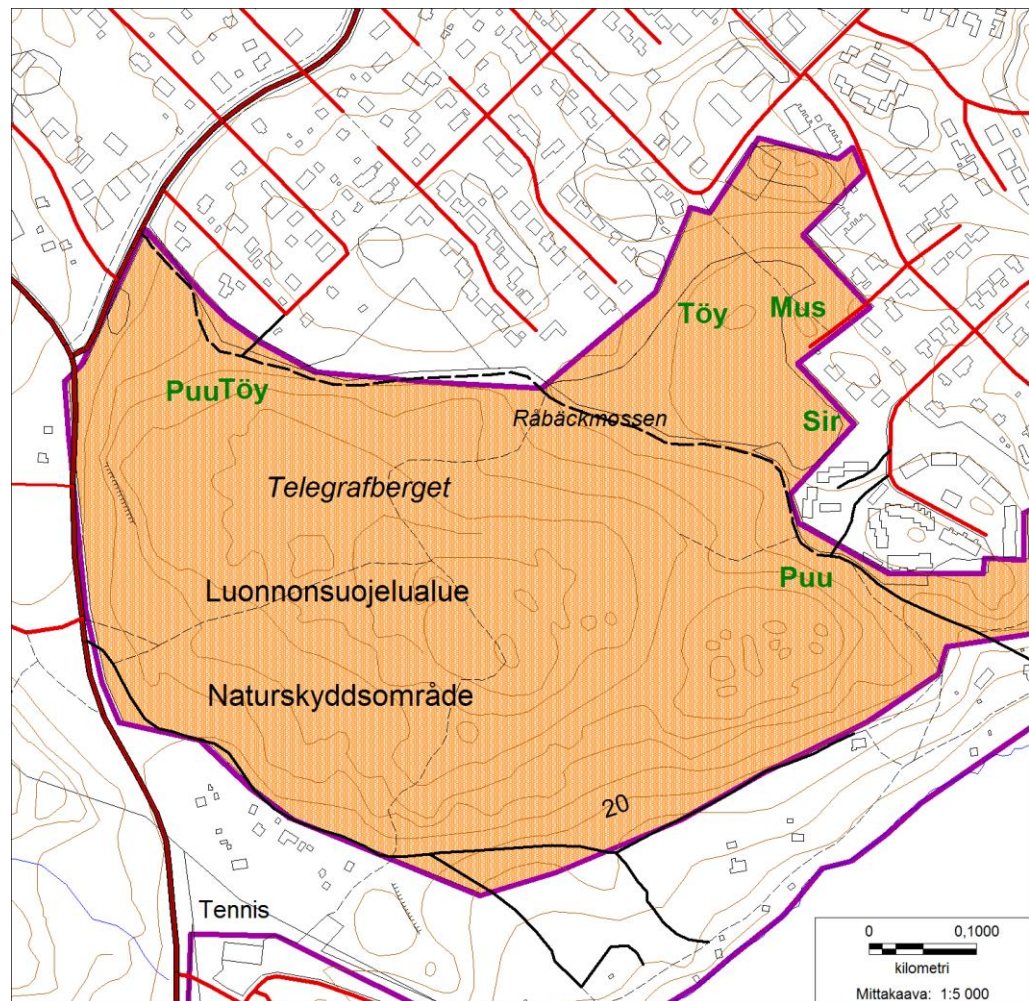
Saaren pellot olivat kesannolla. Peltolintuja ei yllättävää kyllä tavattu ollenkaan, vaikka peltoala on riittävä esimerkiksi kiurulle ja töyhtöhyypälle. Peltojen näkyvimpiin ruokavieraisiin kuuluivat varis, harakka, keltasirkku, peippo ja räkättirastas.



Kuva 47. Huomionarvoisten lintulajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti Sikosaarella.

Telegrafberget–Råbäckmossen

Alueeseen kuuluu Telegrafbergetin metsäinen kalliomäki, sen pohjoispuolinen, asuintalojen väliin jäävä korpialue sekä Telegrafbergetin ja meren välissä sijaitseva puisto. Telegrafberget osoittautui melko niukkalintuiseksi. Lakialueen kalliomännikkö ja matalaa ja karua, ja huomionarvoiset lintulajit havaittiin pohjoisrinteen kuusivaltaisemmissa metsissä. Rinteen alaosassa todettiin kaksi puukiipijän reviiriä ja töyhtötaisen reviiri. Pohjoispuolen kosteapohjaisella metsäalueella havaittiin töyhtötaispokue sekä laulava mustapääherttu ja siritäjä. Telegrafbergetin linnustoon kuului lisäksi käki, joka havaittiin molemmissa laskennoissa. Todennäköisesti lähisaarissa pesinyt meriharakka käytti rannan puistonurmea ruokailupaikkanaan.



Kuva 48. Huomionarvoisten lintulajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti Telegrafbergetin–Råbäcksmossenin alueella.

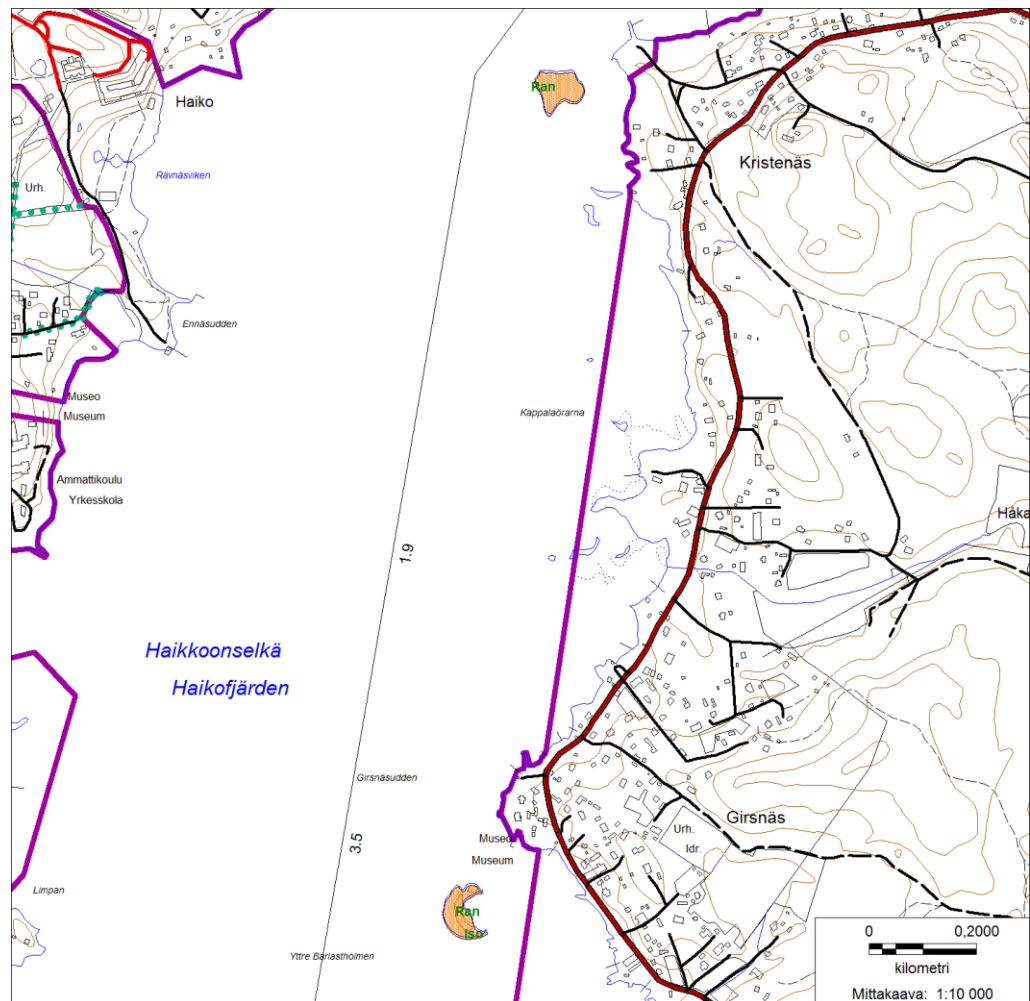
Lilla Barlastholm ja Yttre Barlastholmen

Lilla Barlastholm

Pienen, osin puustoisien saaren pesimälinnusto oli odotetusti niukka: meriharakka (pesivä pari), rantasipi (todennäköisesti pesi), kalalokki (2 varoittelevaa paria, pesät luultavasti vesikivillä) ja varis (pesivä pari).

Yttre Barlastholmen

Saaren maalinnustoon kuuluivat varis (yksi pari) ja kesäkuuisella käynnillä havaittu pajulintu ja hernekerttu (yksi koiras kumpaakin). Ranta- ja vesilinnusto oli monipuolisempi, mutta yksilömäärät pieniä: sinisorsa (2 pesälöytöä), isokoskelo (1 pari), meriharakka (pesivä pari), rantasipi (pari), kalalokki (pesä) ja harmaalokki (pesä). 20.5. rannalla oleskeli myös kanadanhanhipari, mutta se ei pesinyt saarella.



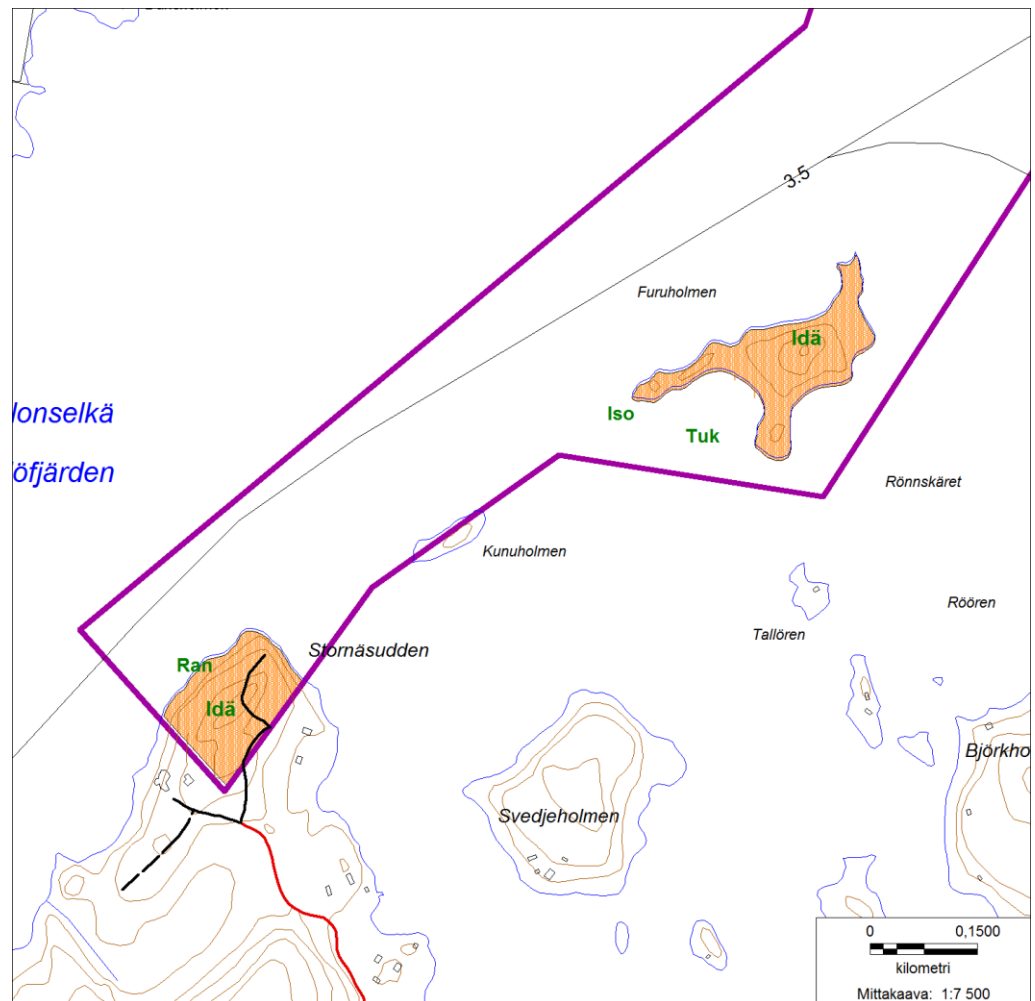
Kuva 49. Huomionarvoisten lintulajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti Lilla Barlastholmissa ja Yttre Barlastholmenissa.

Furuholmen

Männikköisen Furuholmenin maalinnustoon kuuluvat västäräkki, kirjosiippo (20.5. kolme laulavaa), pajulintu, peippo, varis (yksi pari) ja korppi (yksi pari). Vesi- ja rantalinnustoon kuuluvat kalalokki (2 paria, ainakin toisella pesä), harmaalokki (pesä) sekä isokoskelo ja tukkasotka (1 pari kumpaakin). 20.5. saarella kuultiin myös idänuunilintu, mutta kyseessä lienee ollut muuttomatkalla pysähtynyt yksilö.

Stornäsudden

Stornäsuddenin alue on miltei kokonaan männikköistä sekametsää. Ranta on karua ja paikoin kallioista. Pesimälinnustoon kuuluvat kahden käyntikerran perusteella peippo, pajulintu, kirjosiippo, punarinta ja mahdollisesti rantasipi. 20.5. niemessä havaittiin laulava idänuunilintu ja selvitysalueen ulkopuolella pikkusiippo, joista kumpikaan tuskin pesi alueella.



Kuva 50. Huomionarvoisten lintulajien reviirien tai havaintopaikkojen sijainti Furuholmenissa ja Stornäsuddenissa.

3.3 KÄÄVÄT

3.3.1 Selvityksessä tavatut lajit

Vuoden 2010 selvityksessä havaittiin Sikosaaren, Gammelbackan ja Råbäckmossenin alueilla yhteensä 90 kääpälajia sekä yhdeksän muuta jossakin määrin vaateliasta tai harvinaista lahotajasienilajia. Alueista runsaslajisimmaksi osoittautui Gammelbacka, jossa tehtiin havaintoja 73 kääpälajista. Sikosaarella havaittiin 67 kääpälajia ja Råbäckmossenin alueella 27 lajia.

Selvityksessä havaittu kokonaislajimäärä vastaa hyvin lajimäärää, joka löytyy uusimaalaiselta kohtalaisen edustavalta luonnonsuojelualueelta vastaavalla metodilla ja vastaavassa ajassa tehdyissä inventoinneissa. Esimerkiksi Tungträsketin Natura 2000 -alueelta löydettiin vuoden 2006 selvityksessä (yhteensä 16 tuntia) 61 kääpälajia. Stensbölen Natura 2000 -alueelta puolestaan löytyi vuoden 2008 selvityksissä (120 tuntia) peräti 105 lajia.

Liitteeseen 1 on koottu luettelo kullakin kolmella osa-alueella havaituista kääpälajeista ja niiden runsaudesta. Lisäksi liitteessä on tiedot eräistä selvityksissä havaituista vaatelialaista tai harvinaisista muista kääväkkäistä.

3.3.2 Huomionarvoiset lajit

Vuoden 2010 selvityksessä tehtiin havaintoja yhdestä vaarantuneesta sekä viidestä silmälläpidettävästä käävästä:

Kastanjakääpä (*Polyporus badius*) on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa vaarantuneeksi (VU) lajiksi. Kastanjakääpä kasvoi Gammelbackan alueen itäosassa järeällä koivumaapuulla. Kyseessä on hyvin harvinainen, näyttävän isolakkisia itiöemiä tekevä laji, josta on Suomesta kautta aikain alle viisitoista havaintoa. Kastanjakääpä on löydetty ainakin haavalta, tervalepältä ja pihlajalta. Laji on tavattu Stensbölen Natura 2000 -alueelta vuodelta 2008.

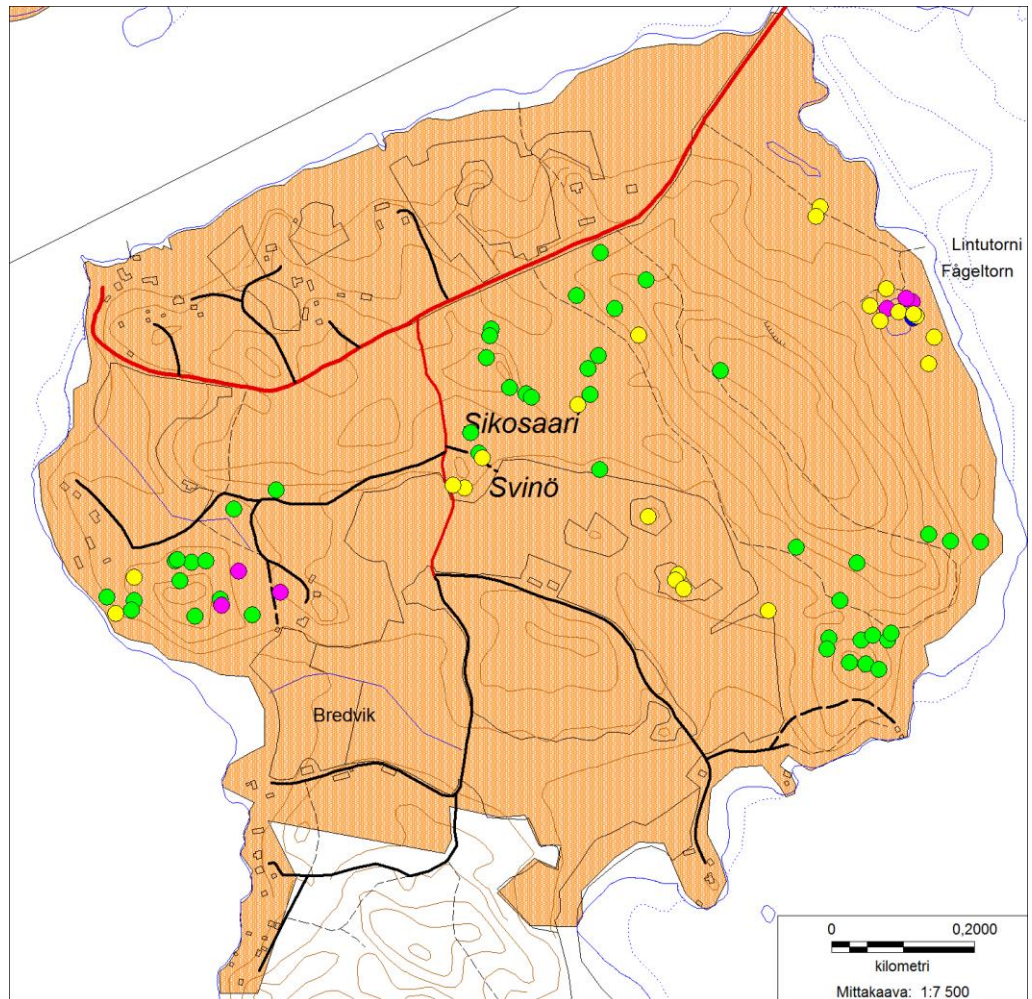
Mesipillikääpä (*Antrodia mellita*) on melko vaatelias haapa- ja raitamaapuilla kasvava laji. Laji havaittiin Sikosaassa keskijäreältä raitamaapuulta. Uudeltamaalta lajista on kautta aikain alle kymmenen havaintoa. Porvoosta laji on löydetty Tungträsketin Natura 2000 -alueelta vuodelta 2006. Mesipillikääpä on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi.

Kirjokerikääpä (*Ceriporia excelsa*) kasvaa lahoilla lehtimaapuilla ja se suosii kasvupaikkoja, joissa on hyvä lehtilahopuujatkumo. Selvityksessä lajista tehtiin havainnot Sikosaassa (tervaleppämaapu) ja Gammelbackan alueella (koivumaapu). Lajista on tehty Porvoossa aikaisempia havaintoja ainakin Stensbölen Natura 2000 -alueelta. Kirjokerikääpä on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi.

Punakerikääpä (*Ceriporia purpurea*) suosii kasvualustoinaan raitalahopuita, mutta siitä on havaintoja myös muilta lehtimaapuilta. Lajista tehtiin yksi havainto Sikosaassa, jossa se kasvoi ohuehkolla raitamaapuulla. Punakerikäävästä on Porvoosta aikaisempia havaintoja ainakin Tungträsketin ja Stensbölen Natura 2000 -alueilta. Laji on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT).

Rusokantokääpä (*Fomitopsis rosea*) on Itä- ja Pohjois-Suomen vanhoissa kuusivaltaisissa luonnonmetsissä yleinen laji (Niemelä 2005), mutta eteläisimmässä Suomessa laji on nykyisin hyvin harvinainen. Lajista tehtiin Sikosaaren länsiosan vanhoilta kuusimaapuilta kaksi havaintoa. Rusokantokääpä on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi.

Helтта-aidaskääpä (*Gloeophyllum abietinum*) on luonnostaan harvinainen laji, jonka kasvupaikkoja ovat useimmiten paahteisilla paikoilla lahoavat kuoretto- mat kuusi- ja mäntymaapuut sekä toissijaisesti siltarakenteet ja hirsipinot. Lajista tehtiin havainto Sikosaassa lahoavalta järeältä kuusimaapuulta. Lajista ei ilmeisesti ole aikaisempia havaintoja Porvoosta. Helтта-aidaskääpä on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi.

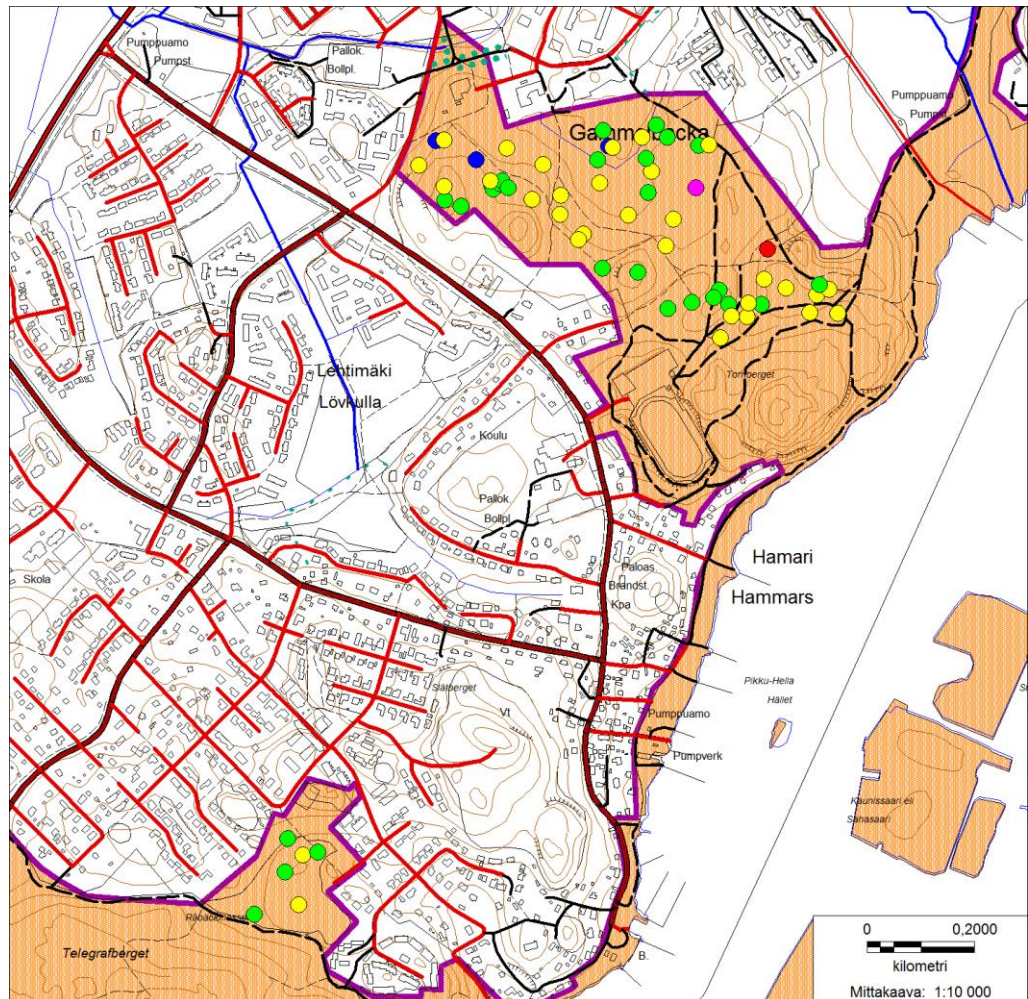


Kuva 51. Huomionarvoisten kääväksälajien havaintopaikkojen sijainti Sikosaarella. Värien selitys: violetti = silmälläpidettävä (NT) laji, sininen = puutteellisesti tunnettu (DD) laji, vihreä = vanhan metsän indikaattorilaji ja keltainen = muu harvinainen ja/tai vaatelias laji.

Porvoon vuoden 2010 kääpäselvityksessä havaittiin uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien lisäksi 32 kääpäalajia ja 9 muuta kääväkästä, joita voi pitää josakin määrin vaatelina, harvinaisina ja/tai arvokkaita elinympäristöjä indikoivina (liite 1). Tässä yhteydessä ei ole tarkasteltu alueellisesti uhanalaisia (RT) lajeja, sillä niitä koskevat uusimman uhanalaisuusarvioinnin (Rassi ym. 2010) mukaiset luettelot julkistetaan vasta myöhemmin.

Muista havaituista lajeista merkittävimminä voidaan pitää palsamikääpää (*Postia balsamea*) ja mahlakääpää (*Postia immitis*) joista kumpaakaan ei ole aikaisemmin havaittu Porvoon alueelta. Sikosaarella kuusimaapuulta kertaalleen havaittu palsamikääpä ja Gammelbackan alueen lehtimaapuulta kolmesti havaittu mahlakääpä on uhanalaisuusarvioinnissa (Rassi ym. 2001) sijoitettu luokkaan DD eli niiden osalta tietopohja lajien ekologiasta ja kannankehityksestä ei ole mahdollistanut uhanalaisuuden arviointia. Mahlakäävästä on muutamia havaintoja Uudeltamaalta ja palsamikäävästä muutama havainto pääkaupunkiseudulta ja yksi havainto Etelä-Hämeestä.

Muista alueilta havaituista lajeista harvinaisimpia ovat Gammelbackassa havaittu kohvakääpä (*Fibroporia gossypium*) sekä Sikosaaresta havaittu verivahakääpä (*Physisporinus sanguinolentus*). Kohvakääpä on koko maassa elävä, ilmeisesti luontaisestikin hyvin harvinainen havumaapuiden laji. Lajista ei ilmeisesti ole aikaisempia havaintoja Porvoosta. Verivahakääpä on puolestaan lähinnä läpilahoilla raidoilla kasvava erittäin harvinainen kääpä. Siitä on jonkin verran havaintoja Etelä- ja Keski-Suomesta. Lajista on vuodelta 2008 havainto myös Stensbölen Natura 2000 -alueelta.



Kuva 52. Huomionarvoisten kääväkslajien havaintopaikkojen sijainti Gammelbackan ja Råbäcksmossen alueilla. Värien selitys: punainen = vaarantunut (VU) laji, violetti = silmälläpidettävä (NT) laji, sininen = puutteellisesti tunnettu (DD) laji, vihreä = vanhan metsän indikaattorilaji ja keltainen = muu harvinainen ja/tai vaateliias laji.

3.3.3 Selvitysalueen merkitys kääpien kannalta

Selvityksen perusteella kaikilla kolmella inventoidulla osa-alueella on merkitystä vaateliaan kääväksälajiston suojelun kannalta.

Sikosaarella on huomattavaa merkitystä etenkin kuusilahopuusta riippuvaisen kääpälajiston suojelulle. Alueen eristäytynyt sijainti sekä aikaisempi maankäytöhistoria vaikuttanee osaltaan siihen, ettei alueen kääpälajisto ole aivan yhtä edustava kuin kuusilahopuun määrän ja laadun (mm. eri lahoasteita edustavien järeiden runkojen määrä) perusteella voisi olettaa. Tästä huolimatta alue on verrattavissa Stensbölen Natura 2000 -alueen vanhoihin kuusivaltaisiin metsiin. Lisäksi Sikosaaren koillisnurkan lehdot ovat kohtalaisen merkittäviä lehtilahopuusta (etenkin raita) riippuvaisen lajiston kannalta. Sikosaaren vanhoilta mäntymaapuilta havaittiin myös kohtalaisen monia vaatelioiden lajien esiintymiä. Sen sijaan alueen haavoilta ei havaittu merkittäviä määriä vaateliasta lajistoa.

Gammelbackan alueen lahoppuustoilla lehtokuvioilla on selvää merkitystä mm. raidasta, harmaalepystä ja koivusta riippuvaisen vaateliaan lajiston suojelun kannalta. Laajimmalla sekapuustoisella lehtoalueella sekä siitä pohjoiseen sijaitsevalla vanhalla runsalahoppuustoisella lehtokuusikolla on selvää merkitystä myös vaateliaan kuusilahopuusta riippuvaisen lajiston suojelun kannalta. Yllättävän monipuolinen lajisto on myös alueen länsiosan kuusivaltaista metsää kasvavalla lehtomaisen kankaan rinnemetsällä. Selvitysalueen etelä- ja itäosan tasarakenteisten ja niukkalahoppuustoisten vanhojen havumetsien lajisto sen sijaan osoittautui hyvin köyhäksi. Gammelbackan länsiosan jalopuulta ei yllättäen havaittu oikeastaan lainkaan kiinnostavaa kääpälajistoa. Tätä selittää etenkin jalopuiden hyväkuntoisuus ja jalopuista peräisin olevan lahoppuun niukkuus.

Råbäckmossenin alueella on jonkin verran merkitystä kuusilahoppuulla elävän vaateliaan kääväksälajiston suojelun kannalta. Alueen monipuoliselta koivulahoppuustolta sen sijaan löytyi yllättävän niukasti vaateliasta lajistoa.

Selvitysalueiden merkitystä kuusi- tai mäntyvaltaisten vanhojen metsien lahotajasienten kannalta voidaan arvioida käyttämällä suomalaisten kääpätutkijoiden kehittämää luonnonsuojelullisesti arvokkaiden vanhojen metsien indikaattorilajijärjestelmää (Kotiranta & Niemelä 1996). Tässä järjestelmässä lajit on jaettu niiden ekologisen vaateliaisuuden perusteella ns. vanhan metsän lajeihin (1 piste) tai aarniolajeihin (2 pistettä).

Vuoden 2010 selvityksessä Sikosaaressa havaittiin yksitoista, Gammelbackan alueella kahdeksan ja Råbäckmossenin alueella kolme sellaista kääväksälajia (liite 1), joita pidetään tässä järjestelmässä arvometsien indikaattoreina.

Sikosaaren metsä saa indikaattorilajijärjestelmän perusteella kuusivaltaisena metsänä 8 pistettä ja mäntyvaltaisena metsänä 7 pistettä. Metsäalue nousee niin mänty- kuin kuusivaltaisten metsien kategoriassa lähelle arvokkaiden metsien luokkaa (10–19 pistettä). Todennäköistä on, että Sikosaaresta löytyisi useamman vuoden selvityksissä lisää sellaisia kuusivaltaisten arvometsien indikaattorilajeja, joita ei jostakin syystä vuoden 2010 selvityksissä havaittu.

Gammelbacka saa indikaattorilajijärjestelmän perusteella kuusivaltaisena metsänä 7 pistettä ja Råbäckmossan 4 pistettä. Kahta jälkimmäistä aluetta ei ole mielekästä arvioida mäntyvaltaisten arvometsien sarjassa, koska mäntylahopuuta on niiden alueella hyvin vähän.

Vertailun vuoksi todettakoon, että Tungträsketin Natura 2000 -alue sai vuoden 2006 selvityksien perusteella kuusivaltaisten metsien kategoriassa 10 pistettä ja mäntyvaltaisten metsien kategoriassa 5 pistettä. Vastaavasti Stensbölen Natura 2000 -alueelta löytyi vuoden 2008 kattavammissa selvityksissä peräti 26 indikaattorilajia. Alue sai yhden vuoden selvityksissä kuusivaltaisena arvometsänä huimat 20 pistettä ja mäntyvaltaisena metsänä Uudenmaan mittakaavassa merkittävät 15 pistettä.

3.4 METSO-KOhteet

Valtioneuvosto teki maaliskuussa 2008 periaatepäätöksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta (METSO) vuosiksi 2008–2016. Ohjelman tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen sekä vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys vuoteen 2016 mennessä. Tavoite pyritään saavuttamaan mm. parantamalla suojelualueverkostoa sekä ylläpitämällä ja kehittämällä talousmetsien luonnonhoitoa (Ympäristöministeriö 2008).

METSO-ohjelmaa varten on laadittu luonnontieteelliset valintaperusteet, jotka on julkaistu vuonna 2008 (Ympäristöministeriö 2008). Kriteerien perusteella pyritään valitsemaan monimuotoisuuden kannalta parhaita alueita METSO-ohjelmaan. Valintaperusteissa on lueteltu monimuotoisuuden kannalta merkittävimmät puustoiset elinympäristöt, jotka on jaettu kymmeneen luokkaan. Näitä ovat mm. lehdot, runsaslahopuustoiset kangasmetsät, pienvesien lähimetsät, puustoiset suot ja soiden metsäiset reunat sekä metsäluhdet ja tulvametsät. Elinympäristöt on jaoteltu kolmeen luokkaan (I–III) mm. niiden rakennepiirteiden (erityisesti puusto) ja lajiston perusteella.

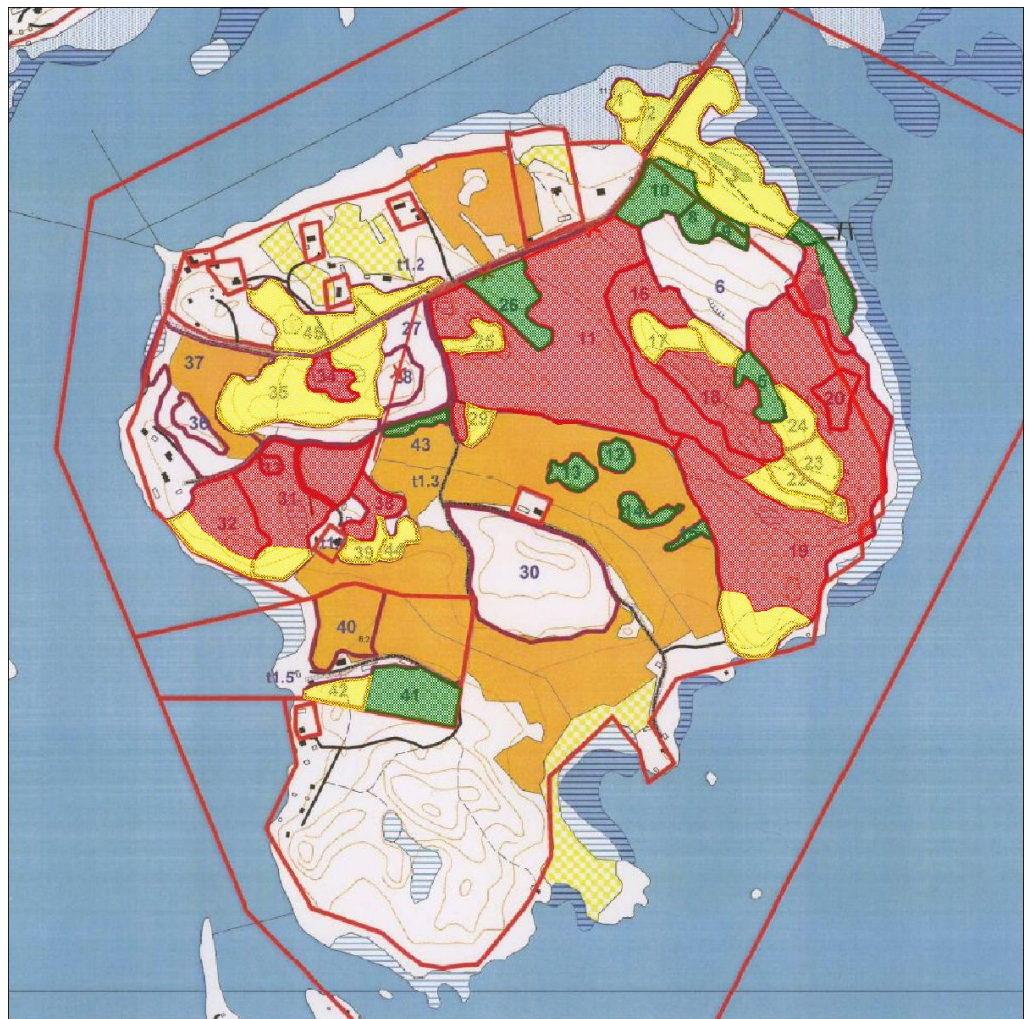
Taulukko 4. Yhteenveto METSO-kriteerit täyttävien metsäkuvioiden pinta-aloista Sikosaaren, Gammelbackan ja Råbäckmossan alueilla. Sikosaaren osalta luvut ovat arvioita, koska metsäsuunnitelmakuviota ei ollut käytettävissä paikkatietoaineistona ja osa kuvioista on jaettu kahteen eri luokkaan.

	Sikosaari	Gammelbacka	Råbäckmossan
Luokka I	n. 29,0 ha	8,2 ha	2,2 ha
Luokka II	n. 14,0 ha	3,0 ha	0,8 ha
Luokka III	n. 6,3 ha	5,4 ha	0,5 ha
Yhteensä	n. 49,3 ha	16,6 ha	3,5 ha

Vuoden 2010 selvitysten ja arvioinnin perusteella on esitetty kartoilla (kuvat 53–55) ne Sikosaaren, Gammelbackan ja Råbäckmossan metsäkuviot, jotka täyttävät METSO-kriteerit. Kuviot on jaettu luokkiin I–III (ks. Ympäristöministeriö 2008). Raportin liitteessä 2 on esitetty kuvioista lisätietoja. Taulukkoon 4 (edellä) on koottu yhteenveto METSO-kuvioiden pinta-aloista.

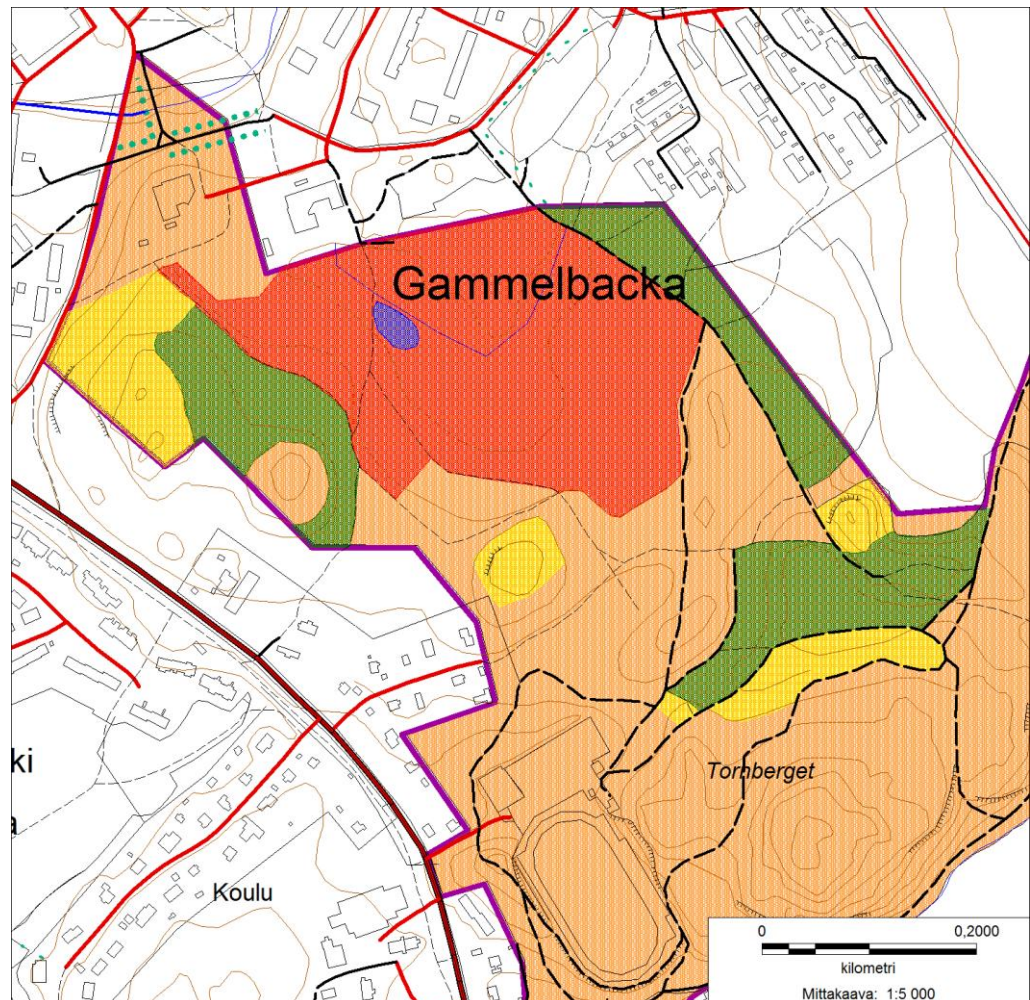
Selvitysalueella on tässä esitettyjen kohteiden lisäksi muita luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä metsäkuvioita, jotka ovat kuitenkin erillisiä, pinta-alaltaan pieniä ja/tai eivät täytä METSO-kriteerejä ainakaan selkeästi. Lähinnä Kokkonniemen–Uddaksen alueella on sellaisia kuvioita, jotka voivat täyttää METSO-kriteerit jo lähitulevaisuudessa. Tämän edellytyksenä on, ettei huonokuntoisia ja myrskyn kaatamia puita poisteta alueelta.

Lähes kaikki Sikosaaren kääpäselvityksen kohteena olleet kuviot täyttävät METSO-ohjelman valintaperusteet ja ovat luonnonsuojelullisesti arvokkaita joko metsän rakennepiirteiden tai lajiston perusteella. Vähintään alueen arvokkaimmista metsäkuvioista tulisi perustaa luonnonsuojelualue. Sikosaaren metsät on todettu merkittäväksi kohteeksi useissa aiemmissa yhteyksissä; viimeksi maakunnallisesti arvokkaaksi Salmisen (2010) selvityksessä. METSO-kriteerit täyttävät kuviot täydentäisivät ja laajentaisivat merkittävästi Sikosaaren eteläosan jo perustettua luonnonsuojelualueutta ja uusi luonnonsuojelualue liittyisi kiinteästi Porvoonjoen suiston–Stensbölen Natura 2000 -alueeseen. Laajempi ja monimuotoisempi metsiensuojelualue olisi tarpeen vanhoja metsiä ja lahopuuta tarvitsevien lajien säilymisen kannalta.



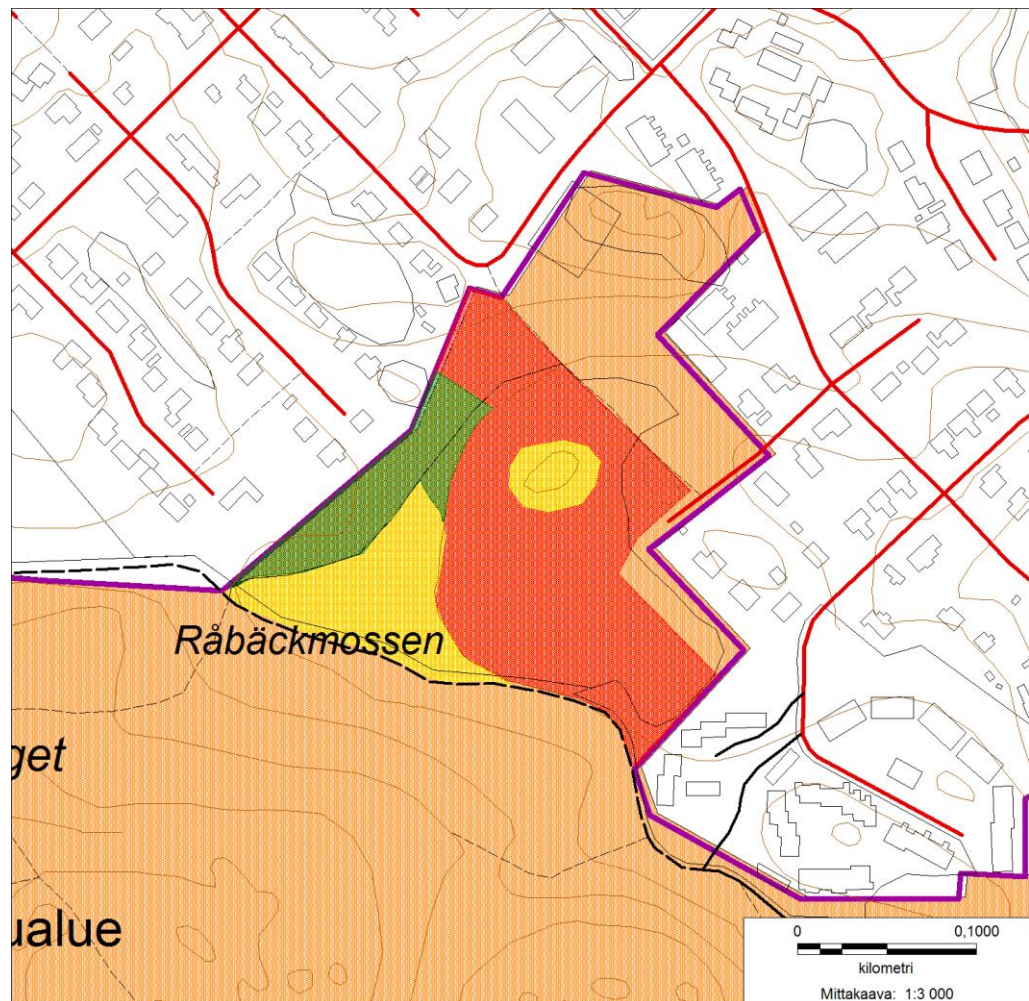
Kuva 53. Sikosaaren metsäsuunnitelmakuviot, jotka täyttävät selvityksen ja arvioinnin perusteella METSO-kriteerit. Punainen rasteri = luokka I, keltainen rasteri = luokka II ja vihreä rasteri = luokka III. Kartta ei ole mittakaavassa.

Gammelbackan alueen merkitys vanhojen metsien ja lahoppuuta tarvitsevien lajien kannalta voi kasvaa tulevaisuudessa, jos luontoarvot huomioidaan aiempaa paremmin alueen hoidossa ja käytössä. Tätä koskevia suosituksia annetaan luvussa 4. Gammelbackan alueen keskeisimpien ja arvokkaimpien kuvioiden osalta tulee harkita luonnonsuojelualan perustamista.



Kuva 54. Gammelbackan alueen kuviot, jotka täyttävät selvityksen ja arvioinnin perusteella METSO-kriteerit. Punainen rasteri = luokka I, keltainen rasteri = luokka II ja vihreä rasteri = luokka III. Lampi lähiympäristöineen on merkitty sinisellä rasterilla.

Råbäckmossenin alueella on sen pienestä pinta-alasta huolimatta erityistä merkitystä luonnon monimuotoisuuden kannalta. Suon METSO-kriteerit täyttävästä osasta tulisi perustaa luonnonsuojelualue. Kohde liittyy Telegrafbergetin luonnonsuojelualueeseen ja täydentää osaltaan sen merkitystä.



Kuva 55. Råbäckmossenin alueen kuviot, jotka täyttävät selvityksen ja arvioinnin perusteella METSO-kriteerit. Punainen rasteri = luokka I, keltainen rasteri = luokka II ja vihreä rasteri = luokka III.

4 SUOSITUKSET

4.1 YLEISTÄ

Porvoon kansalliselle kaupunkipuistolle tulee laatia hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luonnonhoitoon sekä luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseen tai lisäämiseen liittyviä tarpeita. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää kaupunkipuiston alueella olevien vanhojen metsien sekä niittyjen ja muiden perinnebiotooppien luonto- ja maisema-arvojen säilyttämiseen ja kehittämiseen hoidon keinoin.

Suurimmalla osalla kansallisen kaupunkipuiston metsistä on merkitystä linnustuksen kannalta tai ne ovat ainakin kehittymässä linnustollisesti merkittäviksi (mm. puuston ikääntyminen, lahopuun lisääntyminen). Metsäalueet tulisi säilyttää talouskäytön ulkopuolella luonto- ja virkistysalueina. Huonokuntoisia tai kuolleita puita ei tulisi poistaa metsäalueilta mm. kääville tärkeän lahopuujatkumon ylläpitämiseksi. Erityisen tärkeää tämä olisi Gammelbackan alueella.

Turvallisuussyistä kaadettavat huonokuntoiset puut voidaan jättää lahoamaan syrjemmälle. Jokirantojen ja peltojen reunapensaikoilla on merkitystä yölaulajien kannalta, joten niitä ei tulisi raivata maisemallisten syiden vuoksi kaikkialta.

Seuraavissa alaluvuissa on annettu joitakin luonnon monimuotoisuuden suojelua ja luonnonhoitoa koskevia suosituksia osa-alueittain.

4.2 LINNAMÄKI–PAPPILANPELTO

Vedenottamon länsipuolisella mäellä olevan ns. säästömetsäalueen ja ottamon itäpuolella olevan lehtokuvion puustoa ei tulisi harventaa mm. kohteiden linnustollisen merkityksen vuoksi. Lehtokuviolla ja ojan varrella olevat jättipalsamin kasvustot tulisi hävittää.

Niittyjen laidunnusta tai muuta hoitoa tulisi jatkaa säännöllisesti. Jokirannan nurmikkoalueita voitaisiin kehittää monimuotoisemmiksi niityiksi. Maisemallisten arvojen ja näkymien vuoksi tehtävissä raivauksissa tulisi huomioida yölaulajien kannalta tärkeimmät pensaikot. Nuorta lehtipuustoa voidaan poistaa niitty- ja luhta-alueilta.

Linnamäkien säännöllistä hoitoa ja lehtipuuvesakon raivaamista tulee jatkaa sekä keto- ja niittykasviston säilymisen että maisemallisten syiden vuoksi. Iso-linnamäen kaakkoispuolella lähinnä asutusta olevan entisen pellon rehevää maaperää tulisi pyrkiä köyhdyttämään (mm. niitoksen kuljettaminen pois).

4.3 VANHA PORVOO

Vanhan kasvilajiston (myös koriste- ym. viljeltyt lajit) inventointia tulisi täydentää kattamaan myös piha- ym. yksityisalueiden kasvisto. Merkittävimmän lajiston säilyttämiseksi tulisi suunnitella ja kirjata toimenpiteet hoito- ja käyttösuunnitelmaan.

4.4 AUNELA–JOONANMÄKI

Alueen etelä- ja itäosissa voidaan suunnitella entisten niittyjen tai muiden perinnebiotooppien ennallistamista sekä maisemanhoitoa.

4.5 TATTARIMALMI–NÄSINMÄKI

Ei erityisiä suosituksia.

4.6 KOKONNIEMI–UDDAS

Linnuston kannalta merkittävät rantapensaikot ja ruovikot tulisi säästää. Uddaksessa voidaan edelleen niittää asutuksen kohdalla sijaitsevaa, lähinnä maalla kasvavaa ruovikkoa, jolla ei ole erityistä linnustollista arvoa.

4.7 GAMMELBACKA–HAMARI

Gammelbackan alueen arvokkaimmista osista voidaan perustaa luonnonsuojelualue (ks. alaluku 3.4).

Entisessä Gammelbackan kartanon puistometsässä tulisi huolehtia lehtipuiden, etenkin ns. jalojen lehtipuiden uusiutumisesta. Lehtipuiden osuutta voidaan kasvattaa kuusivaltaisilla kuvioilla esim. pienaukotuksen avulla. Myös lahopuun määrää tulisi lisätä arvokkaan kääpälajiston säilyttämiseksi.

Gammelbackan ojitetun korpialueen mahdollista ennallistamista tulisi tarkastella hoidon ja käytön suunnittelun yhteydessä. Lammen ja sen ympäristön vesitalouden muuttamisella voi olla epäedullisia vaikutuksia lehtokorven lajistoon. Mahdollisen ennallistamisen toteutumisesta riippumatta alueen ojia ei tulisi kunnostaa. Ojassa kasvavat jättipalsamit tulisi hävittää.

Osa-alueen kaakkoisosan erilliset, merkittävästi lehtilahopuuta sisältävät nuoret lehtokuviot tulisi jättää kehittymään mahdollisimman luontaisesti. Tarvittaessa voidaan poistaa kuusen taimia tai ulkoilureittien reunoilta pienpuustoa.

Tornbergetin lähellä sijaitsevia niittyjä tulisi hoitaa säännöllisesti niittämällä. Alueiden reunoilta tulisi poistaa puiden taimia ja ehkä nuorta puustoakin varjostuksen vähentämiseksi.

Gammelbackan alueella on tiheä polkuverkosto, jota ei tule enää laajentaa.

4.8 PORVOONJOEN SAARET

Kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluville Porvoonjoen saarille ei tulisi ohjata rakentamista tai muuta maankäyttöä. Saaret toimivat eräänlaisena Porvoonjoen suiston–Stensbölen Natura 2000 -aluetta ja sen lintujen pesimärauhaa suojaavana puskurivyöhykkeenä. Useimpien saarten suora merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta on nykyisin vähäinen johtuen mm. puuston nuoresta iästä ja saarten käyttöhistoriasta.

4.9 SIKOSAARI

Sikosaaren metsien arvokkaimmista osista tulisi perustaa luonnonsuojelualue (ks. alaluku 3.4). Puustoltaan nuorempia metsäkuvioita tulisi hoitaa lehtipuustoa suosien.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa tulee tarkastella entisten niittyjen ja peltojen tilannetta. Tällä hetkellä niillä ei ole erityisen suurta merkitystä perinnebiotooppien kasvuston kannalta ja maisemallinen arvo vaihtelee. Osa ko. alueista on rehevöitynyt ja niiden ennallistaminen edustaviksi niityiksi on hyvin vaativaa. Kohteilla tarvittaisiin intensiivistä ja säännöllistä laidunnusta sekä muuta hoitoa.

4.10 TELEGRAFBERGET–RÅBÄCKMOSEN

Råbäckmossenin alueesta tulisi perustaa luonnonsuojelualue (ks. alaluku 3.4).

4.11 LILLA BARLASTHOLM JA YTTRE BARLASTHOLMEN

Ei erityisiä suosituksia.

4.12 FURUHOLMEN

Rantaniityt ja hiekkaranta tulisi säilyttää avoimina sekä lajistollisesti edustavina. Tarvittaessa tulee poistaa puiden taimia ja varjostavaa puustoa.

4.13 STORNÄSUDDEN

Ei erityisiä suosituksia.

5 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Grönholm, S. 1988: Människans följeväxter i floran i gamla staden i Borgå år 1985 – en ekologisk–historisk uppföljning. – Pro gradu -avhandling, Botaniska institutionen, Helsingfors universitet. 202 s.
- Koskimies, P. & Väisänen, R.A.: 1988: Maalintujen kartoituslaskentaohjeet. – Teoksessa: Koskimies, P. & Väisänen, R.A. (toim.): Linnustonseurannan havainnointiohjeet. 2. painos. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki, ss. 58–70.
- Kotiranta, H., Saarenoksa, R. & Kytövuori, I. 2009: Aphyllophoroid fungi of Finland. A check-list with ecology, distribution, and threat categories. – *Norrlinia* 19:1–223.
- Kotiranta, H. & Niemelä, T. 1996: Uhanalaiset käävät Suomessa. – Suomen ympäristökeskus ja Edita, Helsinki. 184 s.
- Lammi, E., Nironen, M. & Vauhkonen, M. 2007: Porvoonjoen suiston–Stensbölen hoito- ja käyttösuunnitelma. – Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 6/2007:1–64.
- Niemelä, T. 2005: Käävät, puiden sienet. – *Norrlinia* 13:1–320.
- Nironen, M., Bäck, S. & Mäkelä, K. 1987: Porvoon kaupungin rakentamattomien alueiden kasvillisuus. – Luontotutkimus Enviro Oy ja Porvoon kaupunki. 49 s. + 8 liitettä.
- Pietiläinen, M. 1984: Porvoon mlk:n luonnoninventointi 1982–1983. – Porvoon kaupunki.
- Porvoon kaupunki 2002: Keskeisten alueiden osayleiskaava. Luontoselvitys. – Porvoon kaupungin ympäristönsuojelutoimisto. 39 s. + 12 liitettä.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Uhanalaisten lajien II seurantatyöryhmän mietintö. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.

- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008a: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet. – Suomen ympäristö 8/2008:1–264.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008b: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. – Suomen ympäristö 8/2008:1–572.
- Salminen, J. 2010: Itä-Uudenmaan maakunnallisesti arvokkaat luonnonympäristöt (MALU). Loppuraportti. – Itä-Uudenmaan liitto, Porvoo.
- Savola, K. 2006: Tungträsketin metsän kääpäselvitys. Raportti Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluille. – 7 s. + 8 liites.
- Savola, K. & Kolehmainen, K. 2009: Stensbölen alueen kääpäselvitys. Raportti Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluille. – 16 s. + 6 liites.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomiioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742:1–113.
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristöopas 109:1–196.
- Uotila, P. 2002: Mitä kuuluu Porvoon Maarille? – Lutukka 18:3–20.
- Väisänen, R., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otava, Helsinki. 567 s.
- Ympäristöministeriö 2008: METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet. – Suomen ympäristö 26/2008:1–75.